

Tidsskrift for Søværnen

Nr. 4 · 2011 · 182. årgang

UDGIVET AF SØE-LIEUTENANT-SELSKABET

TIDSSKRIFT FOR SØVÆSEN

2011/4 * 182. årgang

Redaktion: Hans Christian Bjerg

INDHOLD

Artikler

Danmarks militære strategi under forandring

Af Karsten Palle Hansen 227

Træk af dykningens historie i Søværnet 1510-2010

Af V. Theill 261

Meddelelser fra Søe-Lieutenant-Selskabet

Formandens årsberetning for det 227. forsamlingsår

Af Christian G. H. Meinertz 289

Rettelser Nr. 4 til Søofficersrulle 1910-2010

Af Henrik Muusfeldt 298

Modtagere af Gerners medalje og H. M. Dronningens
æressabel på Søværnets Officersskole efter 1966

En rettelse 300

Annoncer 301

Redaktionen sluttet 1. december 2011.

Forside: Orlogskutteren LÆSØ, der fungerede som dykkerskib
1972-2010

DANMARKS MILITÆRE STRATEGI UNDER FORANDRING

Af Kommandørkaptajn Karsten Palle Hansen

Den klassiske militærpolitiske tænkning tager sit udgangspunkt i det forhold at militære styrker - til lands, til vands og i luften - gennem en afpasset anvendelse, kan støtte en nations overordnede mål.

Verden ændrer sig igen

Den nytiltrådte regering har set på de strategiske overordnede mål, således som disse ser ud til at manifestere sig for Danmark.

Regeringen har en række mål og hensigter for Danmark, den gerne vil have opfyldt. Disse er ikke så forskellige fra de mål den forrige regering satte sig, men fremgangsmåderne er en del forskellige og regeringsgrundlaget af oktober 2011 er tilligemed et så godt udarbejdet dokument, at den militære læser kan finde stof nok til sin analyse. Endvidere befinder vi os for tiden i et folkeligt opbrud både i Nordafrika og i Mellemøsten, der gør det særligt spændende at beskæftige sig med den militærpolitiske strategi.

Her ses der derfor og i denne sammenhæng mere præcist på regeringens erklæring om en "*Aktiv og ansvarlig udenrigspolitik*", om Danmarks stillingtagen til den: "*International fred og sikkerhed*", samt forholdene på Grønland, benævnt: "*Norden og Arktis*".

Derpå præsenteres tre udvalgte og anerkendte militærteoretikere: A. T. Mahan, Karl von Clausewitz og Giulio Douhets tanker om strategi og krigsførelse, idet der suppleres med visse strategiske mere moderne skoler, strategiske parametre og tanker.

Dernæst vil denne artikel se på de historiske erfaringer, man overordnet kan drage af de strategier Danmark har anvendt i de sidste 500 år. Med andre ord, hvad har motiveret kongers, rådgiveres og senere statsministres valg af de forskellige strategier. Artiklen vil herefter kort behandle begrebet varslingsstid, fordi dette begreb gennem tiderne nærmest konstant har snydt statsledelsen her og andre steder.

Herefter opsummeres det behandlede analysegrundlag.

Under hensyntagen USA's og Vesteuropas reviderede indsats i Mellem-østen og de tanker om en mulig indsats i Afrika - der har været fremme - ses der på regeringsgrundlaget.

Der ses endvidere på Danmarks økonomiske interesser, herunder især de særlige forhold på og omkring Grønland, på forholdene omkring pirateriet og på den regionale sikkerhedspolitiske situation.

Også her søger artiklen med sammenligninger og fortolkninger fra regeringsgrundlaget, at se på nye militærstrategiske overordnede mål og forslag til operationelle hensigter.

Resultatet af disse overvejelser, den nye strategi, peger selvsagt hen imod nye planer for materiel, personel og kompetencer og disse forhold omtales meget kort til slut.

Men grundlaget for det hele – regeringsgrundlaget - er nyskrevet og følger nedenfor, idet de for denne militære forfatter relevante uddrag fremdrages, sammenstilles og kommenteres.

Hvad er regeringens nuværende overordnede mål for det danske rige

I regeringsgrundlaget af oktober 2011 fremgår følgende politisk strategiske mål, der skønnes relevante for en militærstrategisk bearbejdning:

Det er "Regeringsgrundlagets" (RG) altoverskyggende mål, at bevare og udbygge det danske velfærdssamfund i alle dets bærende søjler. Grunden hertil er: *"Kommende generationers velstand og handlemuligheder er bragt i fare. De menneskelige omkostninger er store. Alt for mange danske familier lever i fattigdom og uligheden er vokset."* (RG, p.5)

Umiddelbart herefter følger en hensigtserklæring om, at Danmark skal styrke sin deltagelse i det europæiske samarbejde og regeringen mener, at det danske forsvarsforbehold i EU, efter afholdt folkeafstemning, bør bortfalde.

Danmark vil føre en aktiv udenrigspolitik, der bygger på et bredt samarbejde i Folketinget. Men regeringen mener også, at soldater (her menes nok militært personel fra Hæren, Søværnet og Flyvevåbnet): *"Kun kan udsendes i internationale militære operationer med opbakning fra mindst to tredjedele af Folketinget"* (RG, p. 76)

Regeringsgrundlaget anfører sine reservationer for militær intervention mere præcist således, under overskriften: *"En aktiv og ansvarlig udenrigspolitik"*:

"Regeringen mener, at alle mennesker har ret til at leve et liv i frihed fra frygt og fattigdom, og med frihed til at kunne ytre og udfolde sig. Det er derfor nødvendigt at føre en aktiv og ansvarlig udenrigspolitik for at påvirke den verden vi lever i. Vi skal fremme en mere fredelig og retfærdig verden i overensstemmelse med vore holdninger og værdier. Og vi skal fremme vore nationale interesser." — "det gælder i hele spektret fra udviklingsbistand til militære missioner. Men vi skal gøre det ansvarligt og ambitiøst". (RG, p. 35).

Hvad "ansvarligt" her nærmere betyder, kommer denne artikel tilbage til i analysen til slut. Det er især interessant, at den senere nævnte ramme og pulje til den såkaldte *"Ny sikkerhedspolitik"*, også skal være ansvarlig.

Denne ny sikkerhedspolitik bliver i første omgang mere specifik, når den kommer til dansk støtte til demokratiske forandringer og økonomiske reformer i Mellemøsten og i Nordafrika, herunder vil regeringen specifikt gå efter måltrettet at støtte god regeringsførelse, civilsamfundsorganisationer og en fri presse.

Af betydelig interesse for Danmarks største erhverv, skibsfarten med en af verdens absolut største handelsflåder, er formuleringen på RG, pag. 37 interessant, idet det anfører:

"Regeringen vil arbejde for, at EU på globalt plan fremmer fair og fri international handel".

Regeringen mener tillige - om end ikke overraskende - at: *"Det er statens primære ansvar at beskytte sine egne borgere"*. (RG, p. 39). Det er i mange sammenhænge - i vores globaliserede verden - tilfredsstillende for danske borgere i hele verden, at få slået dette fast som en rettesnor for statens myndigheders ageren, formentlig globalt.

Men Danmark kan dog under særligt grove menneskeretskrænkelser, og her anføres folkemord, krigsforbrydelser, etnisk udrensning og forbrydelser mod menneskeheden, deltage i interventioner.

Når FNs sikkerhedsråd har givet mandat til militært indgreb i sådanne situationer, og der er et entydigt og akut behov for militær intervention, anfører regeringsgrundlaget følgende:

"- kan det undtagelsesvis være påkrævet og i overensstemmelse med folkeretten, at Danmark deltager i samarbejde med relevante organisationer som f. eks. NATO, EU eller andre regionale fora." (RG, p. 39)

På samme side, p. 39, anføres under overskriften: **"International fred og sikkerhed"**, at fundamentet for opnåelsen af den omtalte sikkerhed, er det internationale samarbejde. Dansk sikkerhedspolitik er således forankret i de internationale organisationer og den internationale retsorden. Specifikt nævnes i rækkefølge: FN, NATO og EU som fundamentet for den danske sikkerhedspolitik og betydningen af det tætte forhold til USA understreges.

På ovenanførte grundlag anføres derpå:

— "Danmark skal yde et aktivt bidrag til opretholdelse af fred og sikkerhed. Det danske forsvar skal fortsat kunne levere militære enheder, der kan indsættes hurtigt og effektivt i de internationale opgaver som folketinget beslutter (forf.: Og normalt herefter med 2/3 flertal i tinget), at Danmark skal deltage i" —

"Ambitionsniveauet skal fremover være kvalitativt frem for kvantitativt funderet"

Hvad der menes med skiftet fra kvantitet til kvalitet med hensyn til de operative enheder, der herefter udsendes, er ikke videre forklaret og er således for tiden åben for fortolkninger.

De sidste strategiske hensigter regeringen anfører, er bestemt ikke uinteressante:

- Regeringen vil gennemføre den for operationerne i Afghanistan vedtagne Helmand Plan 2011 -12, der i koordination med England og den derværende NATO styrke (ISAF) tilsiger en gradvis reduktion af den indsatte bataljon og en gradvis øget uddannelsesopgave overfor de afghanske styrker.

I RG, p.40 anføres det:

"Det videre forløb i tilbagetrækningen fra 2013 forhandles på grundlag af aftalen om, at de danske kampenheder skal være ude senest ved udgangen af 2014, mens den civile udviklingsbistand øges og fastholdes en længere årrække"

Regeringen vil deltage i globale sikkerhedsopgaver, og her nævnes kampen mod pirateri og endvidere deltage i en koordineret indsats på land, måske bl.a. i Somalia, men denne lokalitet nævnes ikke specifikt. Man vil hermed arbejde for at skabe: *"Udvikling og retsorden"*. (RG, p. 40).

Herefter bliver RG specifikt og anfører, ud over tilbagetrækningen fra Afghanistan og kampen mod pirateri, følgende:

- Regeringen vil reducere forsvarsudgifterne (senere specificeret til 3 milliarder kr.)
- Regeringen vil styrke dansk forsvars evne til at træne udenlandske sikkerhedsstyrker.
- Regeringen vil allerede nu drøfte suspenderingen af indkaldelsen af værnepligtige.
- Regeringen vil udarbejde en samlet strategi for Danmarks indsats mod international terrorisme.
- Regeringen vil beskytte computer- og informationsteknologien mod såkaldte "Cyberangreb."
- Regeringen vil øge totalforsvarets evne til at håndtere alvorlige hændelser.
- Regeringen vil i regi af EU arbejde for etableringen af et selvstændigt Palæstina.
- Der er behov for et dansk engagement i Nordafrika, herunder i Libyen, hvor Danmark har et særligt ansvar.
- Regeringen vil aktivt støtte nedrustning og arbejde for, at Mellemøsten bliver atomvåbenfrit.
- Regeringen vil med kommissionsarbejder undersøge, om baggrunden for krigsdeltagelsen i Krigen mod Irak var legitim samt om Hærens krigsførelse i Irak og Afghanistan har overholdt de internationale konventioner herom.

Arktisk Råd og "Arctic Five"

Ud af det store og bureaukratiske FN- råd, Arktisk Råd, dannede daværende udenrigsminister Per Stig Møller et mere operationelt samarbejdsorgan, nemlig:

"The Arctic Five".

Dette råd består af de fem stater i verden, der har grænser mod Nordpolen og dermed kan definere økonomiske zoner op imod Nordpolen.

Denne kreds af stater består af: USA, Canada, Rusland, Norge og Danmark.

Regeringen anfører flere hensigten med paragraffen, og her vælges det, som forekommer centralt:

"Med afsæt i det tætte samarbejde med Grønland og Færøerne om Den Arktiske Strategi, vil regeringen opprioritere indsatsen, både i Arktisk Råd og i samarbejdet med de fem arktiske kyststater (Arctic Five). Regeringen vil bl.a. i samarbejde med Grønland og Færøerne arbejde for, at

beskytte miljøet og befolkningerne i Arktis, herunder de oprindelige folk, særligt i forbindelse med skibsfart og råstofudvinding. Søfartssikkerheden i de arktiske farvande skal styrkes.” (RG, p.42).

Regeringsgrundlaget forlader her det sikkerhedspolitiske og strategiske niveau, og hermed kan vi vende os til den historiske og traditionelle baggrund for militære styrkers anvendelse, for at se om der her er inspiration at hente til en nærmere analyse af regeringsgrundlaget.

Den klassiske forståelse af militære styrkers anvendelse

I 1800-tallet begyndte officerer at nedskrive deres tanker og erfaringer med krig, idet de tog udgangspunktet i datidens kontekst. Det er nok karakteristisk, at det man ikke havde set blev ikke medtaget. Således beskæftiger man sig med sin egen militære profession og lader i høj grad, de andres være.

Hærofficeren Clausewitz levede for tidligt til at kunne læse søofficeren Mahans bøger, og Clausewitz behandlede ikke global strategi af egen drift. Mahan synes ikke at have været inspireret af v. Clausewitz og hans overblik var globalt, men de to forfattere forekommer at være temmelig komplementære. Ingen af disse nåede af se flyvemaskinen i krigsmæssig virksomhed og kunne ikke medtage luftfartøjets store potentiale for krigsførelse, men dette gjorde en italiener ved navn Guilo Douhet.

Det, der skete med kampflyets indførelse var i virkeligheden tilføjjelsen af lufrummet, som en tredje dimension ovenover flåde- og landstyrkers krigsførelse. Strategisk bombning blev dog vurderet til at være en strategisk nyskabelse i sig selv, og i stormagterne organisatorisk underlagt specifikke strategiske kommandoer.

Tiden i dag er anderledes, teknikken, der kan stilles til rådighed er over-dådig, for den der har råd.

Men de tre militærteoretikere supplerer fortrinligt hinanden, så de referes kort her, men først skal vi se på det for krigsførelsen så nødvendige krigsmål.

Krigsmålet

Målet for krigsførelse, der oftest men bestemt ikke altid, har været mellem statsdannelser, har sædvanligvis været af økonomisk og dermed magtmæssig karakter. Der har således ofte været målet for den offensive stat at opnå indrømmelser af økonomisk, territorial, politisk, kulturel eller endog religiøs art.

Det fremgår således, at krigsmæssige operationer må have et nærmere defineret mål, således at indsatsen kan beregnes, iværksættes og fuldføres over et normalt længere tidsrum. Krigsmålet kan undertiden skifte fra defensive mål til offensive krigsmål under den samme krig, således som det skete for Storbritannien under den anden verdenskrig, da de ressourcemæssige forudsætninger for England blev voldsomt forbedrede efter Sovjetunionens og USA's indtræden i den 2. verdenskrig.

De efterfølgende strategi- og militærteoretikere, havde i det mindste dette tilfælde, at de mente, at krig måtte have et strategisk mål.

Tre komplementære strategiske og militære teoretikere

Karl von Clausewitz (1781 – 1831), preussisk hærofficer, talte således om, at krig (dengang) var en videreførelse af en stats politik, blot med militære midler, og som krigsteoretiker i årene 1815 – 1831, tænkte han især på napoleonstidens territoriale krige, hvor hærene på Europas fastland afgjorde krigen.

Clausewitz gik ud fra at statsmagten bibeholdt kontrollen over krigsbegebenhederne til lands. Videre definerede Clausewitz såkaldte tyngdepunkter, der først og fremmest skulle rammes og nedkæmpes. Disse var oftest modstanderens hær eller hovedstad. Disse tyngdepunkters tab for fjenden ville føre til fjendens opgivelse af krigen. Politikerne trak derefter grænserne, og befolkningerne rettede sig, måske under udførelsen af repressalier eller trusler herom, normalt efter fredsslutningernes bestemmelser. Det var forholdsvist sjældent, at den overvundne befolkning overgik til guerrillakrig.

Clausewitz så endvidere på krigens forudsigelighed, der begrænses af ukendskab til mange forhold, som bevirker at ledelsen famler rundt i ”The Fog of War” og af det, han kalder krigens friktion, som er problemer med bl.a. timing, koordination og uvisheden om de operationelle forudsætninger nu også bliver udført/opfyldt..

Alfred Thayer Mahan (1840 – 1914), amerikansk søofficer. Mahan fremsatte indledningsvis de strategiske betragtninger, at flådestyrker omkring USA overvejende skulle anvendes til søværts forsvar mod invasionsflåder. Imidlertid omformulerede han omkring 1890 sit strategiske koncept, efter studiet af især briternes udvikling af deres verdensomspændende kolonirige. Mahan konkluderede nemlig, at Englands store vækst i 1700- og 1800-tallet var fremkommet gennem det forhold, at den engelske flåde i næsten 200 år havde kontrolleret alle verdenshavenes søhandelsruter, og dermed også adgangen til at skaffe sig et stort antal kolonier, og

samtidigt med at England havde nægtet andre stater adgangen til samme.

Dette efterhånden verdensomspændende kolonirige var blevet udviklet gennem orlogsflådens kontrol med havene og søtransportruterne, kombineret med Royal Navy's fremførelse af Englands administrative og militære magt til selve kolonien, evt. støttet af kolonitropper. Hertil kom, at den engelske handelsflådes hjemsejls af værdifulde ladninger - opnået gennem udbytning af kolonierne - havde medvirket til landets opbygning af betydelige rigdomme og dermed atter bl.a. kunne finansiere ikke alene en betydelig national infrastruktur og den begyndende industrialisering, men også Royal Navy's massive udbygning og driftsomkostninger. Med andre ord et økonomisk, nationalt forstærkende kredsløb, uden hvilket England ikke var blevet en verdensmagt.

Mahan definerede derfor sømagt til at indeholde komponenterne: orlogsskibe, baser med logistik og selve nationens handelsflåde. Mahan definerede helt overordnet formålet med sømagt til at være: Kontrollen med verdenshavenes søhandelsruter og nægtelsen af sammes brug for konkurrerende sømagter.

Guilio Douhet (1869 – 1930), italiensk hærofficer senere flyvergeneral, så allerede i 1911 det store militære potentiale i det nyopfundne fly. Det var dog først i 1921, at Douhet fremsatte sine hovedtanker i værket: "The Command of the Air", hvor han logisk argumenterede for, at uanset de landmilitære forhold, skulle et flyvevåben baseres på kapable bombefly, der med den fornødne eskorte, kunne trænge frem til fjendens befolkningscentre og gennem terrorbombning af civilbefolkningen tvinge denne til opgivelse af videre krigshandlinger.

Douhet definerede videre målene til at være: Industrikapaciteten, transportinfrastrukturen, alle kommunikationsmidler, regeringen og folkets vilje til kamp. Douhet foreskrev endog at bruge tre slags våben: Luftbomber, brandbomber og krigsgasser mod endog civile mål; med andre ord et totalkrigskoncept.

Douhets fremgangsmåder blev under den anden verdenskrig anvendt i sit hidtil største omfang af Sir Arthur Harris, Royal Air Force, chef for det engelske Bomber Command, og rettet strategisk mod Tysklands industri og befolkning. Tyskland overgav sig dog ikke af denne grund. Tabene var meget store, i alt omkom 3,75 millioner civile borgere i det tyske rige, heraf en betydelig del, som følge af luftbombardementerne.

At Douhets tanker ikke bar frugt, under disse forfærdelige bombardementer, kan næppe tilskrives fejl i denne teori, men mere Adolf Hitlers unormale personlighed. Det skal tillige erindres, at almindelige politiske beslutningsprocesser af flere grunde var sat ud af kraft under Hitlers regime.

Douhets tanker blev atter anvendt under den amerikanske atomare bombing af Nagasaki og Hiroshima i Japan i 1945, der medførte Japans overgivelse og den endelige afslutning på den anden verdenskrig, personligt foranlediget af den japanske kejser.

Andre virkemidler i nationernes strategier har været alliancer.

Alliancer.

Uanset at alliancer er blevet indgået i store perioder af vor historie, havde mere kyndige politikere tidligere, også allerede i 1700-tallet ofte det grundsynspunkt, at "Nationalstaterne har ingen venner, blot midlertidige allierede". Et paradigme, der ikke mindst har været gældende i Danmarks historie med NATO alliancen, som den indtil nu eneste undtagelse.

Uanset dette kvalitetsstempel, der her foretages af alliancen, har vor tid i NATO dog vist eksempler på, at ikke alt er såre let i en alliance. Således må f.eks. modtagelsen af nødvendigt krigsmateriel fra allierede, hos en ikke producerende stat, afvente at producentstaten bedømmer, at den er i besiddelse af et materielmæssigt overskud, den ikke selv har brug for eller ikke vil få brug for.

Geografien

Geografien har tillige, og vil fremdeles være afgørende for strategien og dermed vægtningen af de militære styrkers udbygning.

Østater som England så tidligt sin fordel i, som allerede nævnt, at samle alle de økonomiske kræfter i opbygningen af en flåde, ligesom USA i slutningen af 1800-tallet måtte konstatere, under indflydelse Mahans undervisning og konstante publiceringer, at man i virkeligheden beboede en overordentlig stor ø og fra 1890 indgik en større flådeopbygning, som USA's højest prioriterede strategiske virkemiddel. Målet herfor blev senere ambitiøst fastsat til paritet i styrkemål med den fremmeste sømagt.

Japan formulerede senere, også som østat, de samme ambitioner på det søstrategiske område.

Kaiser Wilhelm gik ligeledes med på en meget stor flådeopbygning i årene efter ca. 1890, uden dog at prioritere flåden blandt værnene, hvor den tyske hær i henhold til Tysklands geostrategiske placering, fremdeles havde øverste prioritet.

Den tyske kejser var dog så inspireret af Mahans teorier, at Tyskland - om end sent - søgte at skaffe det tyske kejserrige en flåde, der kunne sikre tilvæksten af kolonier. Dette forhold var for England en medvirkende årsag til, under den i øvrigt meget mangelfuld styrede politiske krise i Europa i juli/august 1914, at den første verdenskrig på besynderlig vis blev igangsat.

Rusland og Kina var og forblev kontinentalstater og havde derfor - på den tid - en begrænset lyst og evne til at skaffe sig sømagt.

Geografien har sædvanligvis styrket den magt, der kæmper radiale ud fra et indre centrum, og hvor angriberen ofte af søvejen må omfatte fjendens centrum fra en perimenter. Således f. eks. Danmarks krige med Sverige, hvor Sverige, så længe krigen blev udkæmpet på den svenske del af den skandinaviske halvø, gav svenske styrker centerfordelene.

Et ørige, hvor landstyrkerne ofte er spredte, er af denne grund til gengæld vanskeligt at forsvare uden søherredømmet. Dette søherredømme har siden den anden verdenskrigs udbrud altid været i kombination med en, betydelig grad af luftherredømmet over det eller de have, der omfatter øerne.

Eksempler herpå er:

Den græske frihedskrig blev udkæmpet periodevis i løbet af tidsrummet 1825 - 1912.

Krigen gik i begyndelsen dårligt for de daværende græske oprørsstyrker på Peloponnes indtil den tyrkiske-ægyptiske flåde blev totalt udslettet af allierede europæiske stormagters flådestyrker i slaget Navarino (havbugt i det sydvestlige Peloponnes) i oktober 1827. Dette tyrkisk-ægyptiske flådenederlag medførte, at sultanens hærstyrker ikke kunne vedligeholdes på Peloponnes og måtte trækkes ud herfra. Græske styrker kunne herefter langsomt og med konstant fastholdelse af søherredømmet nedkæmpe tyrkerne ø for ø, uden at den store tyrkiske hær kun intervenere.

Den græske stat blev derfor reelt dannet som en konsekvens af erobringen af søherredømmet omkring fastlandsgrækenland.

Det helt store eksempel herpå, er den amerikanske stillehavskrig, der blev udført strategisk af Fleetadmiral Chester W. Nimitz gennem stringent ledede sø-, luft- og landoperationer i Stillehavet i løbet af perioden 1942 – 1945. Her tog den amerikanske flåde øgruppe efter øgruppe gennem opnåelse af først sø- og luftherredømmet, dernæst afskæring af forsyningerne til de kæmpende japanske landstyrker og til sidst afsluttet med den endelige luft- og artilleristøttede amfibiske landgang.

Derpå fulgte så den endelige nedkæmpelse af de japanske hærstyrker på udvalgte centrale øer. Dette medførte, at de mere perifere øers japanske forsvar faldt sammen af sig selv. Baseret på en overlegen maritim efterretningstjeneste og præcist beregnede operationer, blev Nimitz, fortrinligt støttet af sine foresatte, en af de absolut bedste strateger under hele den anden verdenskrig.

Sømagter mod landmagter

Eksemplerne er mange.

Sømagter alene kan vinde krige mod andre sømagter og mindre landmagter, men normalt ikke mod de største kontinentale landmagter.

Jordens store sømagter kan dog også vinde kontinentale krige, hvis de slår sig sammen, opnår sø- og luftherredømmet på og over deres skibstransportruter og er villige til at indsætte hele deres tekniske industriproduktion og tillige indsætte et op til tocifret antal millioner værnepligtige ind under kampagnen.

Dette skete i alliancen mellem England og USA under den første og især under den anden verdenskrig, der dog først blev mulig, da de allierede flåder havde nedkæmpet den tyske ubådstrussel, altså havde opnået søherredømmet, i dette tilfælde i Nordatlanten. Det er imidlertid bemærkelsesværdigt, at de forenede vestlige sømagter ikke kunne vinde, men dog heller ikke tabte Koreakrigen (1950 – 52) fra det tidspunkt, da Kina indsatte dele af sin millionstore hær til støtte for fjenden, der var nabostaten det kommunistiske Nordkorea.

Vietnamkrigen kunne heller ikke vindes selv med en halv million amerikanske soldater indsat, idet fjenden, det kommunistiske Nordvietnam, støttet af superkontinentalstaten og naboen Kina, ikke opgav, selv om man havde mistet en million soldater og partisaner.

Koreakrigen kunne, som foreslået af General Douglas MacArthur, nok have været afgjort militært til vestlig fordel gennem anvendelse af atomvåben, men dette var der - som bekendt - ikke politisk accept af. Selv med anvendelse værnepligsstyrker af den størrelse, som blev opstillet

under den anden verdenskrig, kunne man ikke være sikre på at vinde disse krige, der havde folkerepublikken Kina som aktivt militært støttende med verdens absolut største værnepligtshær.

Magtprojektion fra havet

Nedenstående doktriner blev udviklet primært af USA under den anden verdenskrig.

De store vestlige sømagter, først og fremmest USA, taler om "Projection of power ashore."

Maritim militær magtprojektion hidhører og kommer fra havet og inkluderer i dag et bredt spekter af offensive sømilitære operationsformer.

Det klassiske bombardement ved hjælp af skibsartilleri er i dag lige så relevant som på Nelsons tid.

I dag kan der dog suppleres med missiler f.eks. de langtrækkende Cruise-missiler. Ligeledes med luftbombardement fra hangarskibenes angrebsfly. Endvidere med angreb udført af amfibiske enheder.

De maritime komponenter i strategien anvendes ideelt, når sikring af sø- og luftherredømmet i dettes tre dimensioner har fundet sted i det pågældende havområde inklusive de tilstødende søveje.

Herunder skal ikke glemmes behovet for at rydde fjendtligt udlagte søminer.

Magtprojektionens ene sværvægter er hangarskibskampgruppen med enhedernes samlede og brede våbensortiment, dog først og fremmest hangarskibsflyene. Magtprojektionens anden sværvægter er den amfibiske kampstyrke, marineinfanteriet eller hærstyrker med støttesystemer, der kan være ombyggede hangarskibe, disses helikoptere og logistik. Specialstyrker fra havet kan være en mindre del af magtprojektion.

Ejerskabet til disse skibsbaserede, luftstyrker, missilstyrker og marineinfanteristyrker med egen mobil logistik, har indtil for et par år siden helt overvejende tilhørt USA; men hangarskibsstyrker og amfibiestyrker er under en mindre genopbygning i Europa. Her skal peges på nærværende byggeprogram i Frankrig og England med egentlige angrebshangarskibe og yderligere de senest byggede enkelte eskorte- og helikopterhangarskibe i Spanien, Italien, samt Holland.

Der kan ligeledes blive tale om fremførelse af landgangs- og special-

styrker med en kommandokapacitet for indsættelse af sådanne. Hertil kræves skibsbårne indsatsfartøjer og helikoptere.

Nationale bemærkninger i denne kontekst!

I denne sammenhæng har Danmark anskaffet sig ikke mindre end fem alsidigt anvendelige og meget langtrækkende og logistisk udholdende orlogsskibe, der ud over potentielt at kunne sikre søherredømmet lokalt i dettes tre dimensioner, netop i reduceret målestok kan indsætte artilleri og missiler samt mindre landstyrker eller egentlige specialstyrker.

Der kan endvidere indsættes helikoptere evt. med egne våben og tillige efter omstændighederne støttet våbenmæssigt og logistisk af det indsatte orlogsskib. Alt under forudsætning af anskaffelsen og installationen af det fulde, planlagte missil- og våbensortiment i disse fregatter og støtte-skibe, der endog kan have op til to helikoptere ombord.

”Forward from the Sea ”

I september 1992 var den amerikanske flåde klar med et nyt strategisk koncept til afløsning af den kolde krigs strategi, der med Sovjetunionens sammenbrud i december 1991 var blevet forældet.

Under ovenstående titel nærmest rekapitulerede verdens ledende sømagt, at flådestyrkerne har fem fundamentale og varige roller i støtten til den nationale (USA) sikkerhedsstrategi.

Disse er:

- Projektion af magt fra hav til land.
- Søherredømmet og maritim overlegenhed.
- Strategisk afskrækkelse.
- Strategisk logistisk, transport kapacitet (Sea lift)
- Fremskudt maritim tilstedeværelse.

Konceptet har været anvendt under krigene mod især Irak, og tillige senest i begrænset omfang mod Libyen, men forekommer ikke oprindeligt påtænkt anvendt til opslidningskrige, der løber et decennium, som f.eks. Afghanistankonflikten indtil nu har gjort det.

Mogadishu-landgangen i Somalia i 1992, der skulle bringe men ikke bragte ro og politisk kontrol af Somalia, er et eksempel på den mere begrænsede operationsform. Et andet mindre eksempel, der til gengæld politisk og militært lykkedes, er landgangen på den caribiske ø Grenada foretaget af U. S. Navy med U.S. Marines i oktober 1983.

Atomvåben.

Atomvåben har som bekendt så voldsom en våbenvirkning, at de har fået deres egne politiske og indsættelsesmæssige regler og især begrænsninger. Det er vel først og fremmest bemærkelsesværdig, at til trods for flere reduktions- og ikke-spretningsaftaler findes disse våben endnu, officielt beroende i otte nationer.

Det er imidlertid generelt accepteret, at enhver stat i verdenssamfundet, der ikke allerede besidder nukleare våben, skal afholde sig fra at anskaffe sådanne. Således er der i FN-regi af 189 nationer underskrevet en ikke-spretningsaftale vedrørende atomvåben, senest bekræftet og forlænget ubegrænset i 1995/96.

De stater, der imidlertid besidder atomvåben, kan have de mindre, såkaldte taktiske atomvåben på missilspidser, torpedoer, søminer, artillerigranater og flybomber. De strategiske og større våben findes på land-militære installationer monteret på interkontinentale missiler, der er opstillet i underjordiske siloer, som f.eks. en del af den franske nationale atomslagstyrke er det i Haute Savoie.

Endvidere kan de fremføres på langtrækkende bombefly, der afsender missiler på god afstand af målet med typisk mange sprænghoveder pr. missil. Endelig, og tillagt en meget stor betydning af stormagterne, er besiddelsen af en garanteret andenslagskapacitet, (Second Strike Capability).

Second Strike Capability

Da disse ovenfor omtalte missilsiloer og flyvestationer, der er baser for de nukleart bevæbnede bombefly, er lokaliserede i fredstid, kan de sættes ud af spillet af en evt. fjende med et atomart "Førsteslag".

I den sammenhæng er de nukleart fremdrevne, strategiske undervandsbåde, der er platforme for strategiske langtrækkende og atomart bevæbnede missiler (ICBM) vigtige, som en stormagts garanterede andenslags kapacitet. Disse ubåde skifter konstant position og kan ikke alle sættes ud af spillet under en indledende strategisk udveksling af atomvåben. Der bygges fremdeles atomdrevne, nukleart missilbevæbnede, strategiske undervandsbåde.

Denne såkaldte "Terrorbalance" bliver i dag bedømt til at være en vigtig årsag til - måske den vigtigste - at den kolde krig aldrig blev til en virkelig altødelæggende storkrig. Der er heldigvis en meget lille sandsynlighed for en nuklear storkrig i den overskuelige fremtid.

Mobile små atombomber

Desværre skønnes det, at mindre atomvåben fremdeles vurderes at være eftertragtet af de såkaldte "Slyngelstater" og herunder af visse terroristgrupperinger. Selv en meget lille atombombe, der kan landevejstransporteres med f.eks. en varevogn, vil kunne ryste USA eller EU i sin grundvold, såfremt blot en enkelt bombe bliver bragt til detonation i en by af en vis størrelse.

De politiske konsekvenser heraf er for nærværende uoverskuelige.

Problemet her er yderligere kompliceret ved, at det er svært at rette et styrkemæssigt symmetrisk gensvar mod fjendens stat, fordi fjenden kan være en grænseoverskridende organisation. Den vestlige verdens efterretnings tjenester og andre overvågningsmyndigheder, herunder totalforsvaret, løser her en meget vigtig opgave.

Danmarks historiske strategier

Herefter skal der ses på, hvorledes statsmagten i Danmark hidtil har løst eller har forsøgt at løse Danmarks strategiske problemer, hidhørende fra vor komplicerede halvø- og ø-struktur og udsatte beliggenhed ved indsejlingen til det nordeuropæiske, primære handelshav, Østersøen.

1510 – 1645

Ekspansion og dominans

På grund af farvandsgeografien kunne Danmark (reelt Danmark-Norge) i perioden kontrollere indsejlingen og udsejlingen fra Østersøen, og dermed den meget store handel med østersøstaterne og tillige fra 1429 med indførelsen af Øresundstolden beskatte ladningernes værdi. Tolden blev senere anvendt af kongen til først og fremmest at finansiere kongens flåde, der atter igen i perioden opnåede dominans i Østersøen helt til de baltiske randstater.

Flåden blev det mobile magtinstrument par excellence i kongeriget fra Finmark i Norge og til Øsel ved Estlands kyst, medens de nordatlantiske besiddelser, øerne Grønland, Island og Færøerne, i perioden ikke tiltrak sig strategisk opmærksomhed.

Strategien gik ud på at sikre det danske søherredømme i hele Østersøen og op langs med Norges vestkyst herunder også at sikre handelsskibene mod pirater. Yderligere i krigstid var det flådens opgave at nægte hovedfjenden Sverige at søtransportere sine hærstyrker, og samtidigt selv gen-

nem søherredømmet, at kunne deployere landstyrker til svenske havne, så langt som til Finland og Stockholm.

Implementeringen heraf skete gennem opbygningen af dansk flåde bemannet af professionelle mandskaber, og sidst i perioden også med professionelle håndværkere benævnt "Holmens faste stok".

Netop på grund af sundtolden og det hollandske samfunds og den hollandske orlogsflådes afgørende afhængighed af import af korn og skibbygningsmaterialer fra Balticum, deltog Holland på svensk side under krigen med Sverige 1643 – 45.

Stillet over for en forenet hollandsk-svensk flådestyrke led Danmark i oktober 1644 et nederlag, hvor denne forenede flåde, med hver sine nationale motiver, slog en afdeling af den danske flåde i Fehmern Bælt. Herefter kunne den resterende danske flåde ikke opretholde søherredømmet. Dette medførte selvsagt muligheden for en svensk troppeoverførsel til Danmark og som konsekvens heraf, med truende udsigt til et totalt nederlag, en uhyggelig kostbar fredsslutning.

Det danske rige reduceredes i en grad, således at Sverige i de næste 70 år var den dominerende regionale stormagt .

1645 – 1720

Revanchekrigene

Perioden omfatter tre krige med Sverige, 1657-58 (senere 1658 – 1659), derpå krigen 1676 – 1680 og endeligt den sidste fra 1709 – 1720.

Den første var katastrofalt dårligt planlagt, idet hærens styrke var på godt en tredjedel af den tilsvarende svenske, og flåden tillige lidt mindre end den svenske. Holland måtte derfor i 1658 skifte side, til støtte nu for Danmark, for atter at redde kontrollen af sin vigtige import af fødevarer og råmaterialer til skibsbygning af sin meget store flåde.

Hele perioden indtil 1720 er helliget generobringens strategi og krævede derfor først og fremmest på grund af geografien en operativ kapabel flåde støttet af en slagkraftig hær, således som kommissionsarbejder efter freden i 1645 også foreskrev dette. Med de økonomiske op og nedture, herunder afmatninger efter krigene, lykkes det dog kun, at sikre en i det mindste operativ flåde, der kunne matche den svenske.

Den store nordiske Krig fra 1709 - 1720 gik rent faktisk så godt maritimt set, at den dansk-norske flåde ved afslutningen var større end ved operationernes indledning i 1709, og den svenske flåde var i modsæt-

ning hertil voldsomt reduceret og fortrængt til den østlige Østersø. Sverige var forarmet og udskrivningen af soldater til pligtig krigstjeneste under krigerkongen Carl den XII, havde tømt landet for unge mænd.

Stormagterne sørgede dog for, at revanchestrategien ikke kunne bære frugt. Intet tabt land blev tilbageleveret af "taberen" ved fredslutningen i 1720, og Danmark skiftede som konsekvens heraf strategi til: "Balancestrategien". Rusland afløste samtidigt Sverige som den stærkeste Østersømagt.

1720 – 1807

Balancestrategien

Uanset set fredsslutningen bevarede Danmark mistanken til, at Sverige kunne være ude efter, gennem krigsførelse, at erhverve dele eller hele kongeriget Danmark. Hvilket senere skulle vise sig at være en rigtig formodning. Danmark afholdt sig derfor fra alle alliancer med offensive eller defensive formål.

Perioden, som i dansk historie ofte kaldes for "Den lange Fredsperiode", var især fra midten af århundredet ikke fredelig, idet der ude i Europa rasede store og omfattende krige, og kun takket være en overordentlig dygtigt udført udenrigspolitik, støttet af store flådeudrustninger - mest markant i 1743 med næsten hele flåden udrustet – lykkedes det at styre Danmark-Norge igennem disse turbulente tider.

Flåden blev holdt oppe på et kostbart og højt niveau med den målsætning, at den altid skulle være lig med eller større end den svenske.

I årene fra 1798 begyndte Danmark-Norge at udfordre verdens ledende sømagt England, idet man leverede såkaldt krigskontrabande til Englands fjender på Europas fastland, der var domineret af kejser Napoleon, og således brød Royal Navy's omfattende fastlandsspærring.

Det vil føre for vidt her at komme ind på det meget spegede spil, der førte til Danmarks opgivelse af den alliancefri strategi og tilslutningen til Det væbnede Neutralitetsforbund (Rusland, Preussen, Sverige og Danmark) støttet af Frankrig. Ved årsskiftet 1800/ 1801 stod det imidlertid klart, at Sverige kunne tage Norge, samtidigt med at Preussen kunne tage Holsten, Slesvig og Jylland, såfremt man ikke indgik i denne alliance, der uheldigvis bestod af potentielt fjendtlige stater. Så man tog kynisk slaget på Reden mod England den 2. april 1801 for derpå at forlade det væbnede neutralitetsforbund. Herefter blev den danske strategi

atter en koncis neutralitetspolitik støttet af den stadigvæk betydelige flåde og en efterhånden kapabel hær.

1807 - 14

Påtvunget krig

Efter freden i Tilsit i 1807 (mellem bl.a. Rusland og Frankrig) blev der spredt det rygte, der nåede den nyvalgte engelske premierminister, at visse flåder i Europa, nemlig den portugisiske og den dansk-norske kunne medvirke til en af kejser Napoleon ledet landgang i Irland. Herefter var det så den franske plan, at sætte et irsk oprør i gang. England forlangte derfor begge disse flåder udleveret som pant indtil krigen med Frankrig var afsluttet.

Den portugisiske flåde blev reelt udleveret og senere tilbageleveret, men den dansk-norske blev, idet kongen nægtede at udlåne sin orlogsflåde, efter bombardement og kapitulationen af København i september 1807 – udleveret til England.

Krigen, der herefter og af denne grund førtes mod England, sluttede for Danmarks vedkommende i januar 1814 ved bl.a. afståelsen af Norge til vor gamle allierede fra det væbnede neutralitetsforbund, nemlig kongeriget Sverige, der med en særlig logik krævede Norge, som kompensation for Sveriges afståelse af Finland til Rusland i 1809.

1814 – 1864

Alliancefrihed med håbet om skandinavisk alliance

Danmark gik bankerot og dets valuta blev meget lidt værd, til skade for handel, søfart og industri.

Handelsflåden var tillige halveret.

Det er i dag svært at se, at den militære genopbygning i denne periode tager sit udspring i en egentlig formuleret strategi, men det forekommer mere sandsynligt, at man byggede, udrustede og opstillede den flåde og hær, man nu engang kunne få råd til, for dog at have en vis styrke i påkommende tilfælde.

Reduktionskommissionen af 1814 skulle reducere hele statsforvaltningen, herunder flåden og hæren. Kongen godkendte en ny flådeplan, som opstillede et styrkemål, der var en trediedel så stort som de tidligere. Til den danske flådes genopbygning var der afsat så få midler, at den først nåede målsætningen i 1840.

Europa var - til alt held for Danmark- også ganske krigstræt, og efter

Wienerkongressen havde ordnet Europas forhold i 1815, var der - indtil nationalismen optrådte - ro i Europa.

I Danmark fik værnene først krigsopgaver i 1848, da et regulært, nationalistisk tysksindet oprør manifesterede sig i Holsten og dele af Slesvig.

De første hæroperationer forløb vel tilfredsstillende indtil Preussen og Det tyske Forbund interвенerede, hvorefter Danmark mistede herredømmet over den jyske halvøes territorium, men på ingen måde kunne trues til søs, hvorfor de danske øer var sikrede mod ethvert angreb. Der kunne endog laves blokade af de tyske østersøkyster og foretages kystspring med den danske hærs mobile styrker.

Efter internationalt tryk forlod Preussen og senere Det tyske Forbunds tropper Danmark, hvorefter krigen, med desværre store desværre personelle tab, kunne afgøres til dansk fordel.

Det samme billede kan man se i operationerne i 1864, hvor overlegne hærstyrker fra Preussen og Østrig erobrede den jyske halvø, men ikke kunne komme videre på grund af mangel på orlogsskibe, der kunne udfordre det danske søherredømme, hvilket definitivt var blevet afgjort i maj 1864 ved den danske sejr i træfningen i den sydlige Nordsø ved øen Helgoland. Hermed var det en kendsgerning, at Preussen og Østrig ikke kunne erobre søherredømmet og dermed København og øerne. Men det var desværre også en militær realitet, at Danmark ikke havde kampekraft til at trænge fjenden ud af Jylland og hertugdømmerne.

I begge krige kom der frivillige fra Norge og Sverige, men afgørende militær skandinavisk støtte fandt ikke sted, og et skandinavisk forsvarsforbund var vel egentlig kun et dansk strategisk ønske, idet et sådant forbund på grund af Danmarks geostrategiske placering må vurderes udelukkende at ville have været til dansk fordel.

Hvad Det tyske Forbund ikke kunne i 1848 og 1864, kunne man i det etablerede tyske kejserrige fra 1871, hvor den tyske flåde blev lig med og efterhånden meget større end den danske. Søherredømmet var nu potentielt mistet over for enhver nabostat, og strategien måtte ændres.

1870-1940

Neutralitet under Tysklands dominans

Stategiske analyser i periodens første del, der af forskellige grunde anlægger den betragtning, at der skal kæmpes mod en fjende, tager som rationale for fornuften i dette, ud over det implicit ønskelige i at forbli-

ve danske, at nogen kommer den danske stat til hjælp. Disse ”nogen” antydes omkring 1870 at være Frankrig og senere håbes på flådemagten par excellence England.

Strategien gik derfor ud på at have et godt interstatsligt forhold til Tyskland, og ikke udfordrede det nye kejserrige. Samtidigt opbyggedes et såkaldt ”Eksistensforsvar”, som – i overensstemmelse med von Clausewitz’ tanker - baserede sig på den længst mulige eksistens af den danske hovedstad (tyngdepunktet), implementeret gennem Københavns befæstning og opbygget i slutningen af 1800-tallet. På søsiden skulle hovedstaden i en passende afstand forsvares af søforter, søminer, panserskibe, torpedobåde og senere ubåde.

Hvad der imidlertid reelt blev afgørende for neutralitetsstrategiens succes, var imidlertid den danske, strategiske søminering (antipassagefelter) af Sundet og bælterne i august – september 1914, der, som foreslået af den danske flådechef, passende sikrede Danmarks neutralitet.

Det udtalte formål var vel, at strædemineringen sikrede den tyske flåde i Østesøen mod indbrud af Englands flådestyrker i ”Übungsfeld Ostsee”. At denne overvejende tyskvenlige strategi kunne accepteres af England, var begrundet i, at denne nation ikke med forventelig succes ville og kunne deployere landstyrker til Danmark.

Den engelske konge og regering accepterede derfor de geopolitiske realiteters konsekvenser for Danmark, som derved efter de fleste historikeres mening, undgik en tysk besættelse. Sjældent har man her i landet fået så megen gevinst ud af en forholdsvis beskeden materielinvestering, som søminer og de få minelæggere i virkeligheden androg.

Neutralitetspolitikken havde ikke den samme succes under den anden verdenskrig, uanset at strategiens implementering igennem det gode forhold til endog Hitlers Tyskland blev fastholdt.

Søminerne blev udlagt endnu engang og atter mest til fordel for Tyskland.

Men verden var blevet ændret igen gennem de nye langtrækkende tyske ubåde, der for at undgå de engelske og andre nationers søminefelter i Nordsøen, af den tyske flådeledelse ønskedes baseret i Vestnorge. I denne sammenhæng besattes Danmark og Norge, som bekendt i en og samme operation i april 1940, hvorefter man kan sige, at neutralitetspolitikken ophørte.

1940 - 1949

Besættelsen og søgningen efter en ny strategi

Danmark var den 9. april 1940 uden modstand og tvunget af omstændighederne gået ind i et lidet ærefuldt samarbejde med Hitlers Tyskland ; et samarbejde, der sluttedes tre år senere i august 1943.

I august 1943 brød den såkaldte danske/tyske samarbejdspolitik sammen og kun ved betydelige ofre fra flere sider lykkedes det i løbet af den anden verdenskrig uformelt at skifte strategi til støtte for de allierede Vestmagter.

"Folkets strategi" under den anden verdenskrig blev således udført først og fremmest af de søfarende, hvoraf der desværre omkom hen ved 2000 personer, og hvor hele 58,9 % af den danske nationale tonnage sænkedes, medens denne tonnage meget ofte var indsat i militær forsynings-tjeneste for de allierede, og dermed i overensstemmelse med Mahans definitioner, var blevet en del af den allierede sømagt.

Den danske flådes sænkning på Holmen i august 1943, frihedskampen, udlånet af Grønland til baseområder for USA og danskeres indsats i allieret krigstjeneste bidrog ligeledes - om end langsomt - til en allieret accept af den danske indsats. Således blev Danmark umiddelbart efter den 5.maj 1945 optaget blandt de allierede nationer og kunne derfor deltage i sejrsparaden i London i 1946.

I tiden efter erkendelsen af Sovjetunions sænkning af "Jerntæppet" i Europa, der vel blev erkendt af Vesten i foråret 1946, steg nervøsiteten i Vesteuropa og tillige i den danske regering.

Man så sig om efter mulige alliancepartnere og ville i første omgang forsøge sig med en skandinavisk forsvarsunion.

Det var kun Sverige, der havde tjent penge på aktiviteter under den anden verdenskrig, og derfor havde ressourcer til at opstille forsvarsstyrker af en rimelig størrelse. Om mobile skandinaviske styrker, der blot tilnærmelsesvis havde kunnet matche bare dele af Sovjetunionens militære angrebsstyrker, var der på ingen måde tale. Der var nærmest tale om romantiske ideer.

1949 - 1990

En troværdig alliance med en strategi

Med Danmarks tilslutning til Atlantpagten (NATO) i april 1949 ændredes strategien atter.

Neutralitetspolitikken blev afløst af en tilslutning til alliancens strategi, der i de første 18 år foreskrev:

- Fremskudt forsvar.
- Total nuklear gengældelse.

Det fremskudte forsvar blev implementeret meget bogstaveligt. Forsvaret skulle udføres ved den indre tyske grænse fra Lübeck og sydover.

Fremskudt søforsvar i Østersøen skulle udføres primært af tyske og danske ubåde så langt østpå som til de baltiske randstater; men også mere kystnært med de til rådighed værende mobile flådestyrker og kystforter, dækket af så meget luftforsvar, som der nu kunne opstilles; både jagerluftforsvar og missilluftforsvar.

Alt bakket op af søminefelter, både antiinvasionsfelter og strategiske strædespærringer.

Hæren skulle tage sig af de invasionsstyrker, der kunne nå frem til de danske øers strande eller måtte blive luftlandsat, samt implicit Jyllands forsvar ved deployering frem til Lübeck.

Uanset Danmark ikke tillod stationeringen af atomare våben på sit territorium i fredstid, deltog man i accepten af den risikable - men formentlig især under Stalins virke - nødvendige atomstrategi.

Færøerne og især Grønland (tillige Island bilateralt med USA) blev for alliancen meget interessante øer gennem placeringen af varslingsanlæg og flyvestationer, der ikke mindst skulle tage sig af den flybårne antiubådskrigsførelse.

Ved hjælp af disse store atlantiske øer kunne NATO's flådestyrker formentlig forhindre sovjetiske strategiske og taktiske ubåde i at løbe ud i Atlanten.

Der blev i årene arbejdet stærkt på, at kompensere for at den noget vage alliancetraktats § 5, nemlig bestemmelserne om gensidig hjælp efter et skøn udvirket af alliancens medlemsnationer hver for sig. Danmark fik således langsomt tilforhandlet sig betydelige forstærkningsaftaler på flysiden og tilsagn om enkelte allierede troppeenheders bidrag, men om egentlige flådeforstærkningsaftaler til operationsteatret i Østersøen, i lighed med de meget mulige og store hangarskibsstyrker, der blev øvet med i Vestfjorden ud for Nordnorge, blev der aldrig tale.

USA ændrede i 1961 sit atomare, strategiske gensvar til "Flexible response" og dette fleksible gensvar blev tøvende accepteret af de europæiske medlemmer af NATO, dog først i 1967 og dermed også af Danmark.

Uanset den politiske tumult omkring de atombevæbnede Pershing-missilers opstilling i det daværende Vesttyskland omkring 1980 - 83 som modvægt til lignende sovjetiske missiler, blev disse dog opstillet. Denne opstilling var en logisk videreførelse af den nukleare strategi, der efterhånden blev fortolket som en magt- eller terrorbalance.

Idet forstærkningen af Vesteuropa skulle foregå først og fremmest gennem indsatsen fra fremdeployerede amerikanske, canadiske og engelske jagereskadriller efterfulgt af i hovedsagen tilsejlede amerikanske hær- og marinestyrker, var søherredømmet over Atlanten afgørende i lighed med, hvad det havde været under de to foregående verdenskrige.

Det var derfor afgørende her at opnå og bevare et tredimensionalt søherredømme, under vandet, på overfladen og i luftrummet herover og dette kunne de allierede mariner, først og fremmest den amerikanske, efter al sandsynlighed også godt præstere.

Sovjetunionens og Warszawa-pagtens sammenbrud efterlod alliancen og dennes medlemsstater strategisk forvirrede, dette medførte muligheden for, at den såkaldte: "Aktivistiske udenrigspolitik" så dagens lys.

1990 - ?

Den aktivistiske udenrigspolitik

Der er ikke rigtig formuleret en strategi for den aktivistiske udenrigspolitik, omend der i forsvarsloven fra 2006 er indbygget en bred bestemmelse om tillidsskabende og stabilitetsfremmende opgaver i og uden for NATO kommandoområde, altså globalt.

Nedenstående følger en sammenskrivning af de mere væsentlige militære aktiviteter under den militære gren af den aktivistiske udenrigspolitik

Danmark har deltaget i operationerne før og under Golf krigen i 1991 med en korvet, hvor en USA-ledet FN-koalition tilbageerobrede Kuwait fra Irak.

Danmark har bl.a. deltaget i det tidligere Jugoslavien siden 1992, herun-

der siden 1996 i Kosovokrigen og er med mindre hærstyrker stadigvæk til stede.

Det vil være for omfattende at beskrive, de omorganiseringer og kommandoskift deltagerne her har været udsat for, men selv om der overvejende var tale om styrker af hæren, støttede Danmark også det NATO-ledede luftbombardement på de serbiske styrker i forsommeren 1999, og deltog i den hertil svarende maritime blokade og minerydning. Skiftende korvetter og en ubåd optrådte flere gange i de Mellemøstlige farvande i årene 2001, 2002 og i 2003, herunder også i den af USA-ledede "Coalition of the Willing", der gennem krigsførelse mod Irak væltede Saddam Hussein i 2003, hvorefter orlogsskibene blev trukket hjem. En såkaldt stabiliseringsstyrke fra hæren blev herefter indsat i samarbejde med britiske hærstyrker i det sydøstlige Irak.

Senere blev danske hærenheder atter indsat i den af USA og England påbegyndte kampagne i Afghanistan mod Taleban i oktober 2001, hvor Danmark i efteråret 2007 nåede op på en bataljons styrke, samtidigt med at Irak-bataljonen blev trukket hjem og "erstattet" af fire lette helikoptere.

Denne styrke i det sydlige Afghanistan skal nu hjemtages som kampbataljon inden udgangen af år 2014, uden dog at krigsmålet er opnået.

Til især Afghanistan strategien eller manglen på samme skal det bemærkes.

Krigsmålet i Afghanistan har aldrig været entydigt defineret.

Den daværende statsminister, Anders Fogh Rasmussen udtalte, at målet var at afghanske terrorister ikke kunne uddannes (og formodentlig heller ikke overleve) og derpå rejse til Danmark, altså en udmattelseskrig; (war of attrition), medens amerikanske soldater talte om "Fight for Afghani democracy".

Ingen har således formuleret et entydigt krigsmål, og indsatsen har således heller ikke kunnet dimensioneres, men skulle - som angivet af flere amerikanske styrkechefer i Afghanistan - have været endog meget større og mere intens.

Et særligt problem har været at USA's samarbejdspartner Pakistan tillige stiller landområder til rådighed for talebanstyrkers genforsyning, hvile og enhedsforberedelse i grænseområdet op til Afghanistan.

Terrorister fra mellemøsten har alligevel, uanset den tidligere statsministers forklarede krigsmål - oprådt i Danmark - sågar tilrejst fra Stockholm.

Endvidere blev til Libanon udsendt en dansk troppestyrke i 2009 til supplement til den siden 1978 udsendte FN-styrke. Denne styrke var rent fredsbevarende og hjemtages i november 2011. Heller ikke her har FN kunnet afslutte sin mission.

I forskellige kontroloperationer i Middelhavet har i perioder især lettere nu udfasede enheder af Standard Flex - 300 klassen deltaget.

Meget markant og stærkt ønsket af søfartens organisationer har flåden med enheder af fregatstørrelse fra 2008 deltaget i og endog i perioder ledet flådestyrken mod pirateri, der af flere lande og i forskelligt regi er indsat i Adenbugten og i det Indiske Ocean..

Endeligt har flyvevåbnet deltaget i implementeringen af den såkaldte flyveforbudszone over Libyen, idet dette FN-mandat af NATO ret bastant blev fortolket som leveringen af luftstøtte til oprørsstyrkerne. Denne kampagne fandt sted i perioden marts til oktober 2011 med en succesfuld afslutning, således at forstå, at krigsmålet blev mere end opnået.

Hertil kommer flyvevåbnets og flådens såkaldte hjemlige indsats.

Denne har dækket hævdelser af suverænitet i luftrummet for baltiske allierede tillige med samme i det dansk regionale område. Endvidere er suverænitetshævdelse m.v. udført op til havet nordvest for Grønland; altså 6000 km fra København.

Denne operative virksomhed omtales sjældent, måske fordi den overvejende udføres fjernt fra Danmark, men den er meget krævende, risikobetonet og i virkeligheden aktiviteter, der holder sammen på kongeriget. Herunder og mere præcist, er dette at varetage især Grønlands ressourcemæssige interesser med flådens skibe, nu hvor isen år for år ganske voldsomt smelter, mere end vigtigt.

Inden sammenfatning og konklusion mangler man at behandle begrebet varslingsstider.

Varslingstider

Den nuværende officielle vurdering er, at varslingsstiden for Danmarks

brug af militære styrker er mindst 10 år; nogle militære kilder hævder 10 – 12 år. I det følgende vil der ses mere indgående på denne også for dansk forsvar så vigtige forudsætning.

Imellem strategi og udførelsen af de deri indeholdte mål, ligger begrebet varslingstider.

Nærmere bestemt er det den tid, en stat eller alliance har, for at kunne imødegå en opkommende trussel. Til grund for disse beregninger tages som en normalt udtalt forudsætning, at modstanderen er rationel og ikke ønsker at ødelægge sin egen stat og dennes befolkning, og derfor ikke angriber, før der er skabt en styrkemæssig overlegenhed, der giver rimelig sikkerhed for at vinde den konflikt, aggressoren sætter i gang.

Forfatteren har set på mere end ti krigsudbrud, også nogle hvor Danmark har været involveret, og kan intetsteds finde en varslingstid, heller set med bagklogskabens tydelighed, på mere end et år.

Begge englandskrigene med start i 1801 og 1807 havde således maksimalt henholdsvis ni måneder respektive fire ugers varslingstid.

Begge de slesvigske krige (1848 og 1864) havde en varslingstid på maksimalt tre måneder.

Første verdenskrig havde således under fire ugers varslingstid og den for anden verdenskrigs til grund liggende årsag, det tyske angreb på Polen, var en varslingsmæssig overraskelse for England, fordi de tyske fly- og især flådestyrker - som strateger godt viste - ikke var udbygget til at kunne matche Englands. Her havde man i udpræget grad taget fejl af Adolf Hitlers personlighed, der var - hvad man senere skulle opdage - en galnings personlighed.

Men endnu større må Adolf Hitlers overraskelse have været, da England erklærede en krig mod Tyskland, som England på ingen måde kunne føre ind i Tyskland, før end man år senere havde fået assistance af USA og Sovjetunionen.

Varslingstiderne for nutidige hændelser såsom det såkaldte ”Arabiske forår,” herunder især opstanden i Libyen, har været endog meget korte.

Personlighederne spiller ligeledes en dominerende rolle for varslingstiden, herunder især de politiske lederes personlighedsstruktur, der ofte i strategiske analyser antages at være inden for vestlige, psykologiske normalitetsbegreb. Verdenshistorien har haft og har stadig mange stats-

ledere, der ikke agerer empatisk, men ryggesløst og derfor helt uforudseeligt! Disse personers perceptionsprocesser og især personernes mangel på at kunne forholde sig empatisk over for eget folks lidelse har ned gennem historien ført til de mest irrationelle beslutninger, som pladsen her i artiklen ikke tillader behandlet.

Et eksempel på varslingstid:

Under den kolde krig udviklede Forsvarets Efterretningstjeneste en operationel model for overvågning af Warzavapagtens flådestyrker, flystyrker og visse landstyrker i Østersøen.

Data var baseret på elektronisk intercept af radio- og radaroplysninger suppleret med rekognoscerings flyvninger og sejlads.

Denne models formål var at forsøge at fastlægge, om der var så markante ændringer i Warszawa-pagtens transmissioner og sejladsmønstre, at offensive deployeringer og logistiske aktiviteter måtte vurderes, at være i gang; altså at et angreb kunne være under forberedelse.

Varslingstiden var derpå reelt den tid, der ud fra tidspunktet for fastlæggelse af denne markante ændring af normalbilledet og til det tidspunkt, hvor fjenden kunne iværksætte et strategisk angreb.

Varslingstiden kunne derfor kun tælles i dage og timer.

Man kan således på ingen måde, før eller nu, tale om varslingstider for anvendelsen af danske militære styrker på op til 10 år.

Det har der aldrig været.

Opsummeringer og analyse

Denne falder i afsnittene:

- Regeringsgrundlaget.
- De historiske danske strategier.
- Nutidige trusler og muligheder.
- Bedste valg for det danske kongerige.

Regeringsgrundlaget

Det fremgår af dette grunddokument, at regeringens altoverskyggende mål er at bevare og udbygge det danske velfærdssamfund og at løfte fattige familier op fra et liv i fattigdom.

Regeringen mener, at det er statens primære ansvar at beskytte sine egne borgere.

Regeringen vil yde et aktivt bidrag til opretholdelsen af fred og sikkerhed, men det fremgår også, at den vil være overordentlig restriktiv hermed. Regeringen vil kun undtagelsesvis og kun i overensstemmelse med folkeretten og med 2/3 flertal i Folketinget gå ind internationale militære operationer.

Regeringen vil endvidere fremme vore nationale interesser, og det militære ambitionsniveau skal nedsættes til det man kalder kvalitativt frem for kvantitativt funderet.

Dette må så fortolkes, (her af forfatteren) til mindre styrker end de nuværende.

Endvidere er det en kendsgerning, at der skal ske en omfordeling af de økonomiske ressourcer fra Forsvaret til den øvrige statssektorer med for tiden 3 milliarder kr. svarende til 15% af forsvarsbudgettet.

Blandt andet af denne grund skal værnepligten drøftes suspenderet.

Regeringen vil sikre Danmarks frie handel og dermed indtjeningsevne, herunder vil man deltage i globale sikkerhedsopgaver, såsom kampen mod pirateri, der selv om regeringen ikke specifikt nævner det, er en trussel mod og derfor en omkostning for Danmarks store handelsflåde, der for tiden, som vigtigste erhverv, i året 2010 indsejlede 175 milliarder kr.

Anti-piratindsatsen, der meget direkte støtter handelsflådens indtjeningsevne, kan derfor også ses som en vital komponent i regeringens helt overordnede økonomiske målsætning for Danmark.

Endvidere vil regeringen gennemføre tilbagetrækningen af kamptropper fra Afghanistan fra 2013.

Men regeringen ønsker som bekendt også at afskaffe fattigdommen og den voksende ulighed.

Dette skal gøres på mange måder og en af disse kunne være at sikre udbyttet fra den kommende råstofudvinding på Grønland og i Polhavet nord herfor.

Regeringen vil opprioritere indsatsen for samarbejde i Artisk Råd og vel især med det mere operationelle Arctic Five for at beskytte befolkningerne i Arktis, særligt i forbindelse med skibsfart råstofudvinding og søsikkerhed.

Man kan således alt i alt konkludere, at der skal spares penge på forsvaret, der skal bibeholdes en beskeden mobil indsatsstyrke men fokuseres på antipiratinindsatsen og der skal yderligere opbygges gode vilkår for skibsfart, grønlandsk råstofudvinding og specifikt et arktiske maritimt søsikkerhedsberedskab.

Ikke nævnt i regeringsgrundlaget er imidlertid den manglende danske sømagt til at kontrollere stræderne samt den potentielle evne til maritim tilstedeværelse og suverænitetshævdelse i Baltikum, herunder evnen til hjælp af de baltiske randstater i henhold til NATO traktatens §.5.

Strategier til rådighed

De historiske strategier

Strategierne har gennem tiderne normalt haft til hensigt at udvide territoriet, fordi jord var penge. Senere har de danske strategier gået på, at sikre hvad man havde og undgå tab af territorium, medens man tjente så mange penge på især søhandel, som man nu kunne.

En venlig neutralitet overfor Tyskland blev en strategi for overlevelse i hen ved 70 år, indtil strategien i regi af NATO-alliancen - med få reservationer - blev som foreskrevet af først og fremmest af USA. Dette var ikke mindst acceptabelt for Danmark, fordi Tyskland seks år senere på samme måde blev optaget i NATO og dermed en allieret og ven indpakket i NATO's effektive alliancesystem.

Fra 1990 har man i Danmark brudt med den rent defensive traktattekst i NATO og handlet på egen hånd, hyppigst sammen med USA i flere af dets kampanjer. Således både i det tidligere Jugoslavien og i Mellemøsten, men dog uden at have de store økonomiske olieinteresser, som USA f.eks. havde under forsvaret af Saudi Arabien og under Kuwaits generobring.

Ikke mærkeligt er Danmark blevet en god ven af USA, men spørgsmålet er, hvad der har ligget til grund for denne ekspeditionsstyrkestrategi?

Det har ikke været de klassiske formål med dansk strategi, der er blevet varetaget her.

Strategien har efterhånden fået navnet den ”Aktivistiske udenrigspolitik”, der har haft utydelige men dog undertiden selektive humanistiske, demokratiske og ideelle overordnede mål.

Nutidige trusler og muligheder

Terrortruslen

For Kongeriget Danmark fra Bornholm til Kap Morris Jesup forekommer terrortruslen, at være en trusselskomponent, der bedst håndteres af efterretningstjenesterne.

Det har man gjort i mindst et decennium og med et tilskud af det i regeringsgrundlaget nævnte nye, robuste og fleksible beredskab, kan man meget sandsynligt klare denne opgave.

Ressourcetruslen og arktiske søulykker

Ligeledes på Grønland er rigdommene så store, at truslen er, at det danske kongerige bliver forhindret i at udnytte disse rigdomme, hvilket nærmest automatisk bør føre til – evt. med magtmidler – at hævde Danmarks ejerskab hertil, altså at hævde dansk suverænitet deroppe.

Hertil kommer at de fremtidige aktiviteter, når isen smelter yderligere, vil være så omfattende og så intense, at risikoen for søulykker på boreplatforme, helikoptere og tilhørende materiel vil stige.

Der må således opbygges både et betydeligt beredskab på suverænitetshævdelsesområdet såvel som en redningstjeneste, der i den sidste ende også principielt bør matche antallet af turister ombord i krydstogtskibe og lignende.

Piratruslen

Den næste trussel er det omfattende pirateri, ikke kun i Adenbugten og ud i det Indiske Ocean, men også på Afrikas østkyst og vestkyst, herunder ikke mindst i Guinea bugten.

Også her er effekten en betydelig gene for dansk skibsfart, handel og indtjening.

Det dysfunktionelle Somalia eksisterer ikke som en egentlig stat, og der er ikke i den overskuelige fremtid indikationer på, at man der kan oprette en somalisk flåde eller kystvagt, der kan hævde en normal kyststats suverænitet i overensstemmelse med folkeretten.

Tværtimod er "Gidselstagningsindustrien" nu udstrakt til derværende nødhjælps organisationer og til luksushoteller så langt sydpå, som til Mombasa i Kenya.

Kenya lider betydelige økonomiske tab, derved at dets eneste store havn – Mombassa - kun er delvis tilgængelig.

Videre kan der formentlig ikke skaffes international legitimitet for en militær invasion og indgriben i Somalia.

Uden en FN resolution, der atter bakkes op af Den afrikanske Union, er der næppe baggrund herfor. Libyens afdøde diktator, oberst Gadaffi var en stor bidrager til Den afrikanske Union, og det er derfor ukendt, hvordan denne organisation operationelt vil fungere fremover.

Antipirativ virksomhed er derfor en for tiden varig opgave for Danmark, medens en intervention på det afrikanske kontinent for tiden forekommer at være mere end risikabelt.

Risikoen i det regionale Danmark

Den næste trussel i den sydlige del af kongeriget kunne forårsages af en irrationel statsleder, der kunne finde på at genere, intimidere eller endog true de baltiske randstater.

Disse er nu medlemmer af NATO og et vist pres eller intimidering over for disse stater bør fra NATO udløse § 5 operationer, således f.eks.: "Show of force" i farvandet ud for randstaterne.

NATOs troværdighed over for mindre medlemsnationer ville komme på en hård prøve, hvis ikke alliancen agerer rationelt i forhold til traktatens § 5 netop ved et pres på de militært og geopolitisk skrøbelige baltiske randstater.

Hvis disse små nationer ikke i påkommende tilfælde bliver passende strategisk støttet, er der fare for at andre mindre nationer ville kunne drage NATO's troværdighed i tvivl, hvorefter alliansens sammenhængskraft ville være truet..

Danmark har for tiden overhovedet ikke antydningen af flådestyrker til rådighed herfor og der må søges skabt en sådan styrke i samarbejde med de væsentlige medlemsnationer i Østersøen, nemlig Tyskland og Polen. En ny trussel hidhører fra, at enhver terrororganisation eller slyngelstat

kan købe sig søminer og udlægge et par minelinier fra et chartret kyst-fragtskib i de danske gennemsejlingsfarvande.

Uanset de søulykker dette kunne afstedkomme, er det helt uacceptabelt for det internationale samfund, at strædetrafikken derved kan stoppes, idet Danmarks flåde stort set ingen minerydningskapacitet har tilbage. Hvordan skal vort internationale strædere regime og vore nationale adgangsbestemmelser til samme i påkommende tilfælde kunne oprettholdes?

Endeligt er der behov for, i en given situation, nu som før at kunne spærre gennemsejlingsfarvandene i lighed med den minelægning, der blev udført under optakterne til de to verdenskrige.

Der er for nærværende ingen sandsynlighed for, at dette strategiske skridt skulle kunne blive nødvendigt, men problemer er imidlertid, at behovet kan opstå hurtigere end kapaciteten herfor i dag kan tilvejebringes.

En kapacitet inden for disse områder bør derfor atter etableres.

Trusler fra Mellemøsten.

Der er vel når alt kommer til alt kun tale om eksport af terrortruslen. Denne håndteres som anført ovenfor primært af efterretningstjenesterne, når aktører er på vej hertil, og påstanden om, at tage til Afghanistan for at nedkæmpe denne mand for mand, holder klart ikke.

For det første kommer der nye til hvor de gamle Taleban krigere faldt, og der er tillige i decenniet skab et antal nye træningscentre for muslimske terrorister i andre lande, hvor ingen vestlige nationer har været offensivt tilstede.

Både på Balkan og i Mellemøsten har Danmark med betydelige militære styrker, herunder direkte kampstyrker udført en flot tjeneste, der desværre har kostet personelle tab og tillige meget store beløb.

Så store beløb, at det hjemlige søforsvar er forsvundet og flyvevåbnet er halveret for at kunne finansiere disse kampagner.

Der har vel været nogen fremgang på Balkan i de mere fredsstøttende operationer og vel periodevis noget bedre livsvilkår for de derboende. Ligeledes har Danmark deltaget i oprydningen af det rod i Irak, som amerikanerne efterlod sig i overgangsfasen mellem krigen i "freden" der i maj 2003.

Den største succes har imidlertid ubetinget været implementeringen af den af FN erklærede flyveforbudszone over Libyen i dette år.

Operationen har dog været kostbar og angives, at have tømt flyvevåbnets beredskabslagre af bomber, ligesom den logistiske og tekniske indsats har været mere end betydelig. Måske hidhører denne - i hvert tilfælde øjeblikkelige succes - fra den kendsgerning, at "hvide" landstyrker ikke blev indsat i Libyen. Den afrikanske Union ville formentlig, med emotionel historisk baggrund, have modarbejdet genkomsten af "kolonitropper" på afrikansk jord.

Muligt valg af strategi

Den maritime strategi

Som det fremgår her, viser analysen, at Danmarks interesser ligger i valget af en strategi, der både sikrer rigets suverænitet, er solidarisk med de allierede og sikrer den indtjening, der kan danne grundlag for regeringens overordnede mål.

Det overordnede mål er sikkerhed for danskere både hjemme og ude, herunder en forsvarlig velfærd. Hvilken strategi, der bidrager hertil, kan der så vælges? Og hvilken er for kostbar?

Den maritime strategi underbygger en betydelig, måske i fremtiden endnu større, dansk maritim indtjening og giver alliancemæssig, international respekt og omtale og koster derfor netto ikke noget større beløb. Denne strategi skal for tiden først og fremmest udøves de steder på verdenshavene, hvor piraterne generer vores og vore allieredes og partneres skibe, såvel som i det arktiske område og i de danske stræder. Men andre lokaliteter kan tillige hurtigt komme på tale.

Den maritime strategi vil således herudover også kunne bidrage til at hævde kongerigets suverænitet og ejerskab til de meget store værdier, der ligger i den grønlandske undergrund.

Den maritime strategi støtter på ansvarlig vis også Grønlands næringsliv og udviklingen af den maritime sikkerhedskapacitet dér.

Den maritime strategi fordrer skibe, der sammen med polske og tyske marinestyrker kan bidrage til, at alliancen fremstår troværdig med reference til alliancens § 5, så langt som til de baltiske randstater.

Den maritime strategi må ubetinget tillige omfatte evnen til at åbne og lukke samt minerydde de danske stræder.

Hvad bortfalder herefter.

Den hidtidige offensive ekspeditionsstyrkestrategi bør derefter gradvis bortfalde, idet den oftest har været overordentlig kostbar målt i både menneskelige og økonomiske omkostninger set i forhold til de opnåede resultater.

Implementeringen af en ny strategi

Denne artikel fremkommer ikke med en detaljeret implementeringsskitse for den foreslåede nye maritimt betonedede strategi. Noget sådant må påhvile det politiske forsvarsudvalg i samråd med repræsentanter for de forskellige værn. Herunder hjemmeværnet.

Flådens operative evne, der i dag især baserer sig på ni større orlogsskibe, nemlig inspektionsskibene, støtteskibene og fregatterne, bør videreudvikles. Disse orlogsskibe må gøres fuldt operative, materielt som personelt. De må være forsvarligt bemandede og fuldt trænede med alle foruddiskonterede systemer om bord, herunder anskaffelse af nye egnede flådehelikoptere.

Evnen til at udøve suverænitetshævdelse i såvel hjemlige som nordatlantiske farvande bør styrkes, i forbindelse med den fornødne sikring af og assistance til skibsfarten.

En stræde- og østersøstruktur bør prioriteres bl.a. med såvel en mine-lægnings- som en minestrygningskapacitet.

Flyvevåbnets medvirken til en maritim strategi bør fremmes, og kan afstedkomme den tanke, at søværnet og flyvevåbnet skulle se på en videre udvikling af deres enheder og stabe.

Forsvarets øverste ledelse består i dag helt overvejende af generaler af hæren, måske som en konsekvens af de langvarige operationer i Mellemøsten og det tidligere Jugoslavien. Herved har den øverste ledelse udviklet et monokompetencesystem, som er i misforhold til det oprindeligt planlagte værnssfælles, komplementære kompetencesystem, der var læren fra den anden verdenskrig, og som blev implementeret ved Forsvarskommandoens oprettelse i 1970. Kommandostrukturen bør altid reflektere de underlagte enheders karakter, herunder med maritimt fagligt kompetent personel på de højeste poster, både i Forsvarskommandoen som i forsvarsministeriet.

TRÆK AF DYKNINGENS HISTORIE I SØVÆRNET 1510 - 2010

Af orlogskaptajn V. Theill

Dykning i søværnet er en specialtjenestegren, der har gennemgået en interessant udvikling i søværnets 500-årige historie, om hvilken der aldrig er blevet fortalt sammenhængende. Om denne udvikling fortæller orlogskaptajn V. Theill. Theills forudsætninger baserer sig på en 11-årig tjenesteperiode ved Søværnets Dykkerskole fra 1967-78, hvoraf de sidste fire år som chef. Theill har aldrig sluppet kontakten med erhvervet og har siden Dykkehistorisk Selskabs oprettelse i 1997 været medlem heraf og har både artikler og foredragsvirksomhed om dette emne bag sig. På grund af kildematerialets kompleksitet, art og indhold er der ikke i forbindelse med artiklen anført kildeangivelser. Disse vil dog kunne oplyses ved henvendelse til forfatteren.

Indledning

Den danske flådes 500 års jubilæum i 2010 er en god anledning til at evaluere over en tjenestegren, der i modsætning til operationer på havets overflade, har sit virke under denne, nemlig dykning!

Hvis det havde været skaberens hensigt med mennesket, at det også skulle have sin "gang" under vandet, ville han have forsynet os med gæller. Det har vi ikke endnu! Derfor er vi henvist til ha-vets, fysikkens og fysiologiens nåde og unåde.

Fra 1510 til 2010 har vi lært meget om de problemer, vi skal forstå, imødekomme og imødegå, når vi bevæger os ned i et andet medie, fra luft til vand.

Dykningens oprindelse i det danske søværn har vi ikke eksakt viden om. Det er mit håb og mit formål – på trods heraf – at bibringe læserne viden om og forståelse for dykningens væsen i almindelighed og i søværns regi i særdeleshed, så bær over med, at ikke alle dateringer er nøjagtige, men at historien er sand!

I militært regi og i medfør af den teknologiske udvikling har man indset nødvendigheden af at have et dykkeberedskab. I nutidens søværn anvendes dykkere ved udførelse af specifikke opgaver af operativ karakter og

mere fredelige fagligt betonedede opgaver. For at kunne varetage disse opgaver og deres stigende kompleksitet op gennem århundrederne, er materiellet udviklet sideløbende. Fra alene at være en praktisk opgave, hvor det ”kun” drejede sig om at bjerge kanoner og kanonkugler o.a. fra sunkne orlogsskibe, og – måske – medvirke til at bjerge dem. Og uden at have den ringeste kundskab om og kendskab til luftens sammensætning og indvirkning på organismen, samt trykændringernes indflydelse på forskellige ”sygdomme”, der opstod, indså det, at det var nødvendigt med noget mere viden om disse sager. Dykketeorien holdt således sit indtog, og den samlede uddannelsesteknologiske udvikling har i dag manifesteret sig i nogle udmærkede uddannelsesfaciliteter beliggende på Nyholm, hvor den basale dykkeruddannelse inden for søværnet finder sted.

Efterfølgende vil jeg, ved at anføre nogle ”milepæle” indpasse denne udvikling, eller dele deraf, så der til sidst fremstår et samlet billede af dykning i søværnet.

Forinden vil jeg nedenfor under dykning generelt give de ikke dykkekyndige læsere lidt bedre forudsætninger for at forstå det problematiske ved dykning, og hvorfor det er nødvendigt at give dykkerelever en dybtgående teoretisk indlæring omkring dykkefysik og dykkefysiologi, dykkersyge, diagnosticering og behandling.

Dykning generelt

I det tyvende århundrede opstod begrebet ”inner- og outer space”. Fra kontinentalsokkeldybde og til udkanten af jordens atmosfære kan mennesket i dag bevæge sig og arbejde. Fra 180 meters dybde og til det yderste af jordens atmosfære er der en trykforskel på ca. 19 kg/cm². Det ene kg hviler på vandets overflade og de 18 på bunden, i alt 19 atmosfære absolut (atabs). Astronauten skal altså have mindst sit ene kg med ud i rummet, medens dykkeren skal have mindst 19 kg med ned på kontinentalsoklen. Hvis ikke dette tilgodeses i begge tilfælde, har vi problemer. Astronauterne får trykfaldssyge, hvis deres tryk forsvinder, og dykkerne får trykfaldssyge, hvis de stiger for hurtigt op. I begge tilfælde – og i værste fald – med dødelig udgang.

Dykketerminologisk indeholder atmosfærisk luft 20% ilt, 80% kvælstof og 0,03% kultveilte. Derudover er der en mindre andel af andre ædle luftarter som f.eks. zenon, radon og krypton m.fl., hvilke er uden betydning ved dykning, idet de ligesom kvælstof ikke medvirker ved nogen metabolisk proces i organismen, men faktisk kun er til gene.

Hver af de nævnte luftarter udøver sin andel af det samlede tryk, partialtrykket. Iltens er ved overfladen 0,2 kg/cm², kvælstoffets 0,8 kg/cm² og kultveiltens 0,0003 kg/cm². For hver 10 meters dybde øges dette tryk med 1 kg/cm², dvs., at 0,2 bliver til 0,4, 0,8 til 1,6 og 0,0003 til 0,0006. Der multipliceres altså for hver 10 meters dybde med en faktor på 1 + trykket på dybden. Altså på 40 meter med 5 og 90 meter med 10 og på 180 meter med 19.

Samtidig med at trykket stiger i vandet, mindskes rumfanget omvendt proportionalt med trykket. Hvis man springer i vandet og *skindykker* til 10 meters dybde og ens lungevolumen er 6 liter ved overfladen, vil den på 10 meters dybde være 3 liter.

Hvis man tager sin egen luftbeholdning med ned i nogle trykluftflasker og anbringer en lungeautomat imellem flasker og åndevejene, vil trykket i den luft, man derved indånder, stige proportionalt med dybden og være 2 atabs på 10 meter, mens dykkerens lungevolumen vil være 6 liter. Så har vi klaret det problem, og kan trygt dykke videre. Vores lunger vil ikke blive trykket sammen, men luften vil blive *tættere*, og der ophobes kvælstof i organismen i et forhold, der svarer til dykkedybden og –tiden. Iltten forbruger vi, den frembyder ingen problemer, før dens partialtryk nærmer sig 1,6 atabs, så bliver den giftig. Kultveiltens udånder vi, og dens partialtryk er ikke skadeligt i en åbent system, men bliver giftig, hvis dens procent stiger til 3-4% i *indåndings*luften. Kvælstoffet er den slemme dreng i denne kabale, hvilket indebærer, at man skal foretage en kontrolleret opstigning, for at kvælstoffet kan få tid til at diffundere ud. Det kan kun komme ud *gennem lungerne* og munden. Alt andet ville være fatalt.

Dette er essensen ved dykning med atmosfærisk luft som åndemiddel. Ilt, kvælstof og kultveilte bliver giftige og giver slemme symptomer ved forhøjet partialtryk. Ilt fra 70 m og er max ved 90 m, kvælstof allerede fra 35 m og kultveilte – som før nævnt – hvis dens procent i indåndingsluften bliver 3-4%. Det ses altså, at der er *begrænsninger* ved dykning med atmosfærisk luft.

Barotraumer eller tryksskader er vævsskader, der som følge af at et luftfyldt kropshulrum med stive vægge, f.eks. brysthule, mellemøre og bihuler ikke kan skrumpes og derved tilpasse sit indre tryk til omgivelsernes tryk. Det kan give udligningsproblemer, hvilket er meget ubehageligt og være anledning til, at der ikke kan dykkes.

Omvendt ved opstigning, når omgivelsernes tryk falder, skal alle hulrum

udluftes. Hvis dette ikke sker i henhold til det *indlærte*, eller det sker *utilsigtet*, kan det få fatale følger med dødelig udgang.

Alt det og mere til skal der i dag foretages indlæring i - både i teori og praktik - og dykkeruddannelsen er derfor relativ langvarig og kræver en god psyke og fysik.

Dykning kan medføre uheld, der indebærer behandling ved dekompression i en behandlingstank. Behandlingens art og længde afhænger af symptomet og vil i de fleste tilfælde have et heldigt udfald.

Behandlingen bestemmes ved diagnosticering efter et tabelliseret symptomkompleks og defineres som type I og type II symptomer.

Type I kræver ikke i alle tilfælde behandling i tryktank. Type II kan skyldes tilstedeværelsen af luftbobler i hjernen eller i rygmarven. Symptomerne afgør oftest, hvor boblerne sidder.

Alle type II behandles i tryktank og i svære tilfælde kan behandlingen vare over et døgn. Er man i tvivl om noget, behandles i alle tilfælde.

Det må forstås, at der foretages indgående og detaljeret indlæring af alt det foranstående og i øvrigt i henhold til den danske *dykkerlovgivning*, der løbende justeres i takt med udvikling og behov.

Herefter skulle læseren have forudsætninger for bedre at kunne forstå, hvor kompleks dykning også kan være. I de allerfleste tilfælde går det jo godt.

Dykning i søværnet

Dykningens udvikling og anvendelse i søværnet gennem fem århundreder er en beretning, der bør have opmærksomhed ved markeringen af 500 året for vor flådes etablering.

For at holde en flåde sejlene er det nødvendigt at have en række forskellige specialtjenestegrene til at varetage de efterhånden mange funktioner, der tilsammen udgør en flådeenhed og som udadtil virker som et samlet hele. En skibsorganisation i nutidens søværn er en kompleks størrelse, som kan sammenlignes med en stor moderne virksomhed.

Alle implicerede har uddannelser bag sig af forskellig længde og indhold, hvortil der kræves visse forudsætninger for at kunne gennemføre og afslutte. En af disse specialfunktioner, der er puttet ind i organisationen, er dykkerteamet!

Bestemmelser for dykning i søværnet (SOK BST 184-1) beskriver, hvorledes ansvarsfordeling, sikkerhedsregler og retningslinier for dykning skal gribes an. Det er en omfattende bestemmelse, der bl.a. også refererer til bestemmelser og publikationer m.m. med relation til dykning, der skal kendes og efterleves.

Efterfølgende beretning vil blive forsøgt beskrevet ud fra de kendte tilgængelige oplysninger, jeg er i besiddelse af. Noget vil blive beskrevet med den brede pensel, hvor data er mangelfulde eller emnet ikke skønnes at kræve mere, og andet mere detaljeret, og hvor det findes nødvendigt at uddybe, fordi det skønnes at have historisk interesse.

Selve emnet dykning er i det store spil blot et appendiks, men for de personer, der beskæftiget sig med faget er der rigeligt at se til, og så længe behovet skønnes til stede, er man nødt til at følge (med) udviklingen i en grad, der tilgodeser dette.

Historisk tilbageblik

Fra 1510 til 1713 har vi ingen eksakt viden om dykning i søværnet, så for at sætte dykning i et historisk perspektiv har jeg valgt at bringe et citat fra "BR 2806 DIVING MANUAL UK", som meget kort og godt illustrerer dykningens udvikling.

Dette historiske tilbageblik tager udgangspunkt i året 333 B.C. og ender stort set i 2010, selv om BR 2806 er fra 1976:

"1. History gives no record of the date when diving first began or who the first divers may have been, but there are many records of man's effort to breathe and operate underwater and of diving having taken place, mainly in naval warfare, as early as 400 B.C. It is recorded that Alexander the Great descended in some form of diving bell in 333 B.C. Most of this diving was carried out without special equipment. What equipment there was consisted of a breathing tube to the diver's mouth, the upper end of the tube being supported on the surface by a float. Not until the Middle Ages was any attempt made to supply air to a man underwater, and the history of modern diving is little over a century old, beginning with the appearance on 1837 of the "Closed" Diving Dress and Helmet invented by Augustus Siebe. This was the greatest single advance ever made in the development of diving equipment, and this dress, essentially unchanged, is in world-wide use today and is known to us as the Standard Diving Dress.

2. The original diving dress was used during the latter part of the sal-

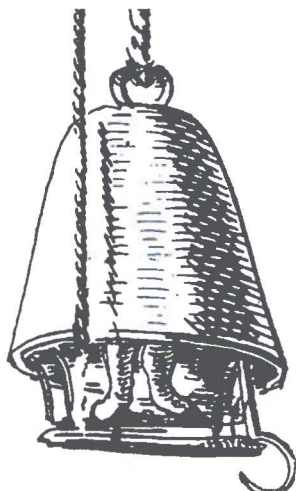

Fig. 1. Hans Albrekt von Treileben fik 1663 patent på denne dykkerklokke for at kunne bjærge kanoner fra vraget af WASA

vage efforts on the Royal George at Spithead in 1840. This operation, carried out by the Royal Engineers, marked the beginning of the Royal Navy's real interest in diving. Since then the Royal Navy has operated and trained its own divers, making a remarkable contribution to diving throughout the world. Immense progress has been made in the intervening years, especially over periods of trials and experiments carried out in close co-operation with such great men as Sir Robert Davis and Professor John Haldane. For years Britain held the world's deep-diving record and still leads in many of the deep-diving techniques.

3. The Second World War produced the need for a diver with a self-contained streamlined equipment to deal with the menace of the influence mine and the underwater sabotage charge. From this requirement have evolved many of the breathing equipments used in the Services today.

4. The first really practicable self-contained breathing apparatus was designed in 1878 and used successfully in work in flooded collieries in 1880 and by diver Alexander Lambert in his famous exploit in saving the flooded Severn Tunnel in 1882. However, it was Jacques Cousteau who popularized the use of self-contained air breathing by the introduction of the Cousteau demand valve (lungeautomaten).

5. Deep diving employing breathing mixtures of oxygen and helium is a comparatively recent innovation, but already it has been proved that

man can live and work in depths considerably in excess of 400 metres for days at a time.

6. Diving, or marine technology, is a vigorous young science that provides a tremendous challenge. There is no doubt that, with the combined efforts of the seaman, the engineer and medical science, tremendous progress into the research and exploration of inner space will continue."

Siden 1976 er denne udvikling fortsat, og i dag kan der opereres fra kontinentalsokkeldybderne fra store komplicerede tankkomplekser, hvor dykkerne lever under tryk, der svarer til arbejdsdybden. Transporten til og fra arbejdsdybden foregår i en lukket klokke, i hvilket dykkerne ind- og udsluses. Dykkemetoden kaldes mætningsdykning, hvor dykkernes organisme er mættet med den pågældende luftart i et tryk og en mængde, der svarer til dykkedybden. Luften er en blanding af ilt og helium, HELIOX. Dykkerne kan opholde sig under tryk i længere perioder, og dekompressionen kan vare mere end en uge.

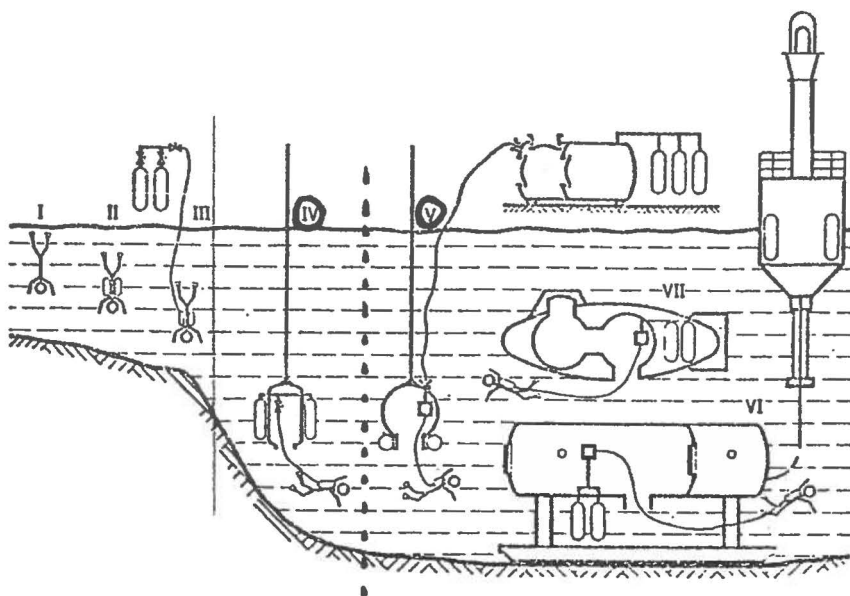

Fig. 2. Illustration fra en prognose over dansk dykning, som forfatteren udførte i 1976. IV Søværnets dykkekapacitet med atmosfærisk luft indtil 50 meter; og heliox fra 50 m og indtil 70-75 m i længere tid. V International dykkekapacitet.

Figur 2 viser forskellige skematiske måder at udføre dykning på. Konfiguration V i den stiliserede form er den omtalte, medens konfiguration IV viser dansk søværns kapacitet i dag, og hvor der i et lignende arrangement kan dykkes med heliox til dybder fra 50+ i længere tid.

Fra 1713 har vi imidlertid et interessant dokument, der fortæller, at der var fremstillet en dykkerklokke i Danmark. Det danske søværn var således i 1713 i stand til at udføre dykninger fra en nedsænket klokke. Til hvilke dybder og i hvor lang tid har vi ingen dokumentation om, men jeg vil efterfølgende berette om den udvikling af denne form for dykkerklokke, der bl.a. fandt sted i England, og hvilket er et interessant tidsdokument for såvel videnskabelig forskning og udvikling som et "tiger-spring" for klokkedykning.

Den engelske videnskabsmand Edmund Halley var her foregangsmand. Vi har flere dokumenterede klokkedykninger før Halleys patent fra 1691, bl.a. dykningerne på regalskibet Vasa i 1664. Disse klokker var tunge og små, og der var dårligt plads til en mand. Halley udtog patent på en forbedret klokke i 1691, men detaljerne blev ikke offentliggjort, før han indsendte en artikel til en udgave af

Royal Societys tidsskrift "Philosophical Transactions" i 1716. Halleys patent udmærkede sig ved, som tegningen viser, at man sænkede tønder ned under klokkes niveau.

Tønderne havde et hul i bunden, og luften presseses sammen ved vandets indtrængen. En slange med en hane var monteret på tøndens overside. Denne fiskedes ind i tøndens, og luften strømmede ind i tøndens. "Dårlig luft" i klokken kunne ventileres ud gennem en hane i toppen af klokken. Til hver klokke kunne høre to tønder, der gik i elevatorfart, så længe dykningen stod på eller efter dykkerens signaler. Tegningen viser en klokke efter Halleys princip, udført af svenskeren Triewald omkring 1730.

I perioden, der her omtales (1627-1727), levede, forskede og arbejdede Robert Hooke, Robert Boyle, Edmund Halley og Isaac Newton i England, og deres arbejder publiceredes bl.a. gennem førnævnte tidsskrift. Tilbage til Danmark i 1713, hvor admiral Ole Judichær var chef på Holmen. Vi har her kendskab til et af kong Frederik IV underskrevet dokument dateret den 18. december 1713, der giver Judichær tilladelse til "At lade en pram fremstille med en kran påmonteret til at betjene *den fremstillede dykkerklokke*".

”For synderlig gunst tilforn! Som vi vores deputerede udi Landetatens General Commissariat allernådigst have beordret at lade en dykkerklokke forfærdige og os nu allerunderdanigst er bleven foredraget at tilforskreve dykkerklokke når den skal bruges nødvendig behøver en pram med en kran opsat som klokken med sin tilbehør skal dirigeres ved. Så er vor allerunderdanigste villie og befaling at i samme pram med kran efter bemeldte vores deputerede udi Landetatens General Commissariat deres forlangende lade forfærdige og anskaffe samt ellers her udvide i andre måder så vidt eder vedkommer al videre assistance beviser”.

Decembris 1713.

Friderich

Fig. 3. Ordren til Admiral Judichær fra den 18. december 1713, der viser, at Flåden på dette tidspunkt rådede over en dykkerklokke

Denne pram kunne have set ud som den viste, men den menes at have været anvendt til at bjerge kanoner, men kunne lige så godt have betjent en dykkerklokke. Prammen har en kran og blokke i hver side til måske to tønder? Desuden kunne den flyttes efter dykkerens signaler, så hvem ved?

Vi havde altså kapacitet til at dykke med klokke fra 1713. Hvad denne har været anvendt til, har vi endnu ikke fundet dokumentation for, men der skulle være muligheder i Rigsarkivet at finde materiale i forbindelse med bjergningsarbejderne i Strømstad og Marstrand i 1719, hvor Tordenskiold bistod Judichær, som kongen havde beordret derop for at bjer-

ge de sunkne skibe. Der blev bjerget otte skibe i Strømsstad og tre i Marstrand, to galeaser "Grev Wørner" og "Ståbras", samt fregatten "Charlotte".

I øvrigt, hvis vi tager udgangspunkt i 1713, så var Halley 57 år, Hooke døde i 1703, Newton var 71 år og Boyle døde i 1691.

Endelig er det ikke usandsynligt, at Judichær under sin studierejse til Holland og England i 1708-1709 er kommet undervejs med de publice-rede værker fra Royal Society, samt set en dykkerklokke i funktion. Judichær var en foretagsom herre og veluddannet.

En skriver i Kongsberg 1774 indsendte til Det kgl. Landhusholdnings-selskab tegninger til et dykker-udstyr. Tegningerne blev sendt videre til flådens fabrikmester Henrik Gerner, men tegningerne blev ikke realiseret.

Medens vi må tro, at klokkedykningen fortsatte, tager vi et spring frem til 1788, hvor englænderen Smeaton indførte luftpumpen. Herved blev det muligt at arbejde i længere perioder i klokken. Vi har dog stadig ingen dokumentation om dykning i søværnet.

I 1802 fik søværnet tilbudt et dykker-inventarium fra et firma i Malmø for 5.000 rigsdaler. Men man besluttede ikke at anskaffe det..

I året 1837 udviklede englænderen Augustus Siebe dykkerdragten og i 1842 hjemtog Svitzers Bjergningsentreprise det første tungdykkerudstyr. Anmodning om patent på et dykkerudstyr udført af I.C. og I.P.W.Møller blev i 1838 indsendt til kommercekollegiet.

I 1847 foretog søværnet dykninger på Københavns red i forbindelse optagningen af vrage fra 1801. Det foregik ved hjælp af en privat dykker. Samme år indkøbtes imidlertid til Konstruktionskammeret på Holmen den engelske dykkerklokke "Payernes dykkerklokke" og Bourdons manometer med luftforsyning fra overfladen.

Den første egentlige dykkerskole i Danmark blev oprettet under orlogsværftet, hvor der undervistes i konventionel tung dykning med luftforsyning fra overfladen.

Søværnets dykkerskole og lov om dykkernæring

Indtil slutningen af 1920'erne sorterede dykkeropgaver under "Flådens vedligeholdelse", der med sin stab af "Tømmermænd" udførte dykker-

arbejde såvel ved land som på de skibe, med hvilke de pågældende var udkommanderet. Efter indførelsen af ubåde oprettedes i 1915 praktiske skoler for dykkere og ubådspersonel, hvilke nogle få år var underlagt Marinestabsingeniøren, for derefter at overgå til undervandsbådsafdelingen. Allerede i 1929 uddannede søværnet dykkere efter datidens moderne principper.

Civile fik i 1931 adgang til undervisningen på søværnets årligt tilbagevendende dykkerkurser. Herved opnåedes, at de nye metoder på en hurtig og let måde spredtes blandt fagets udøvere, samtidig med, at dykker-

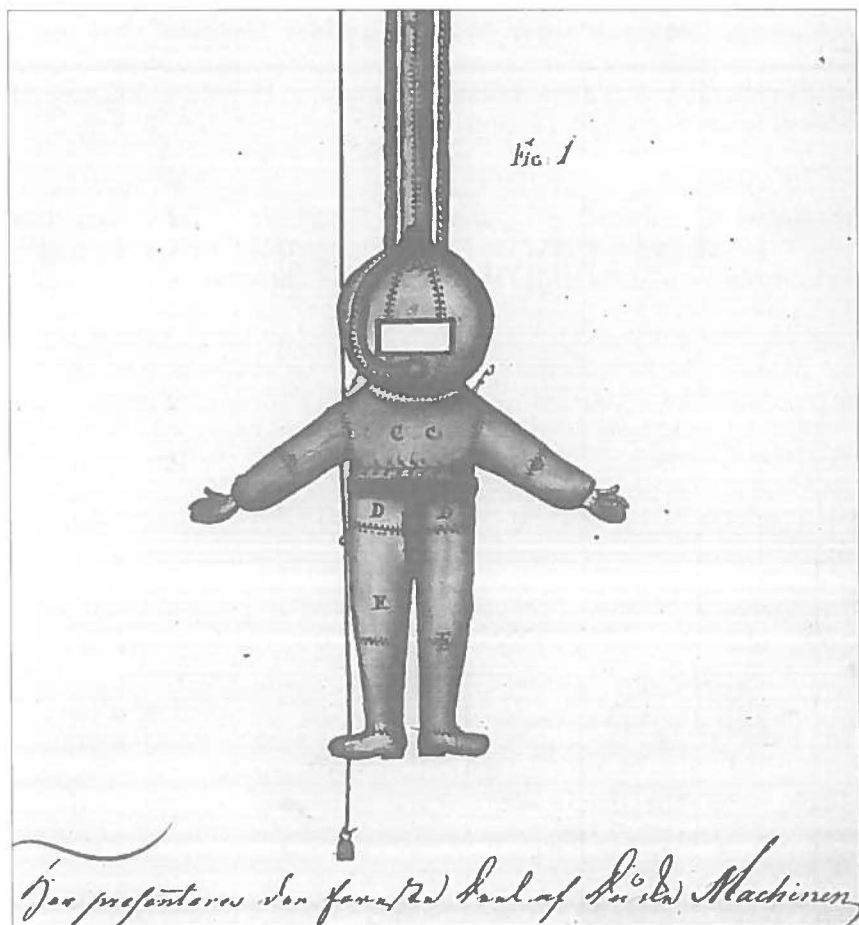

Fig. 4. Tegning af skriveren i Kongsberg, Norge, Frantz Peter Schultz, der i 1774 indsendte et forslag til et dykkerapparat til myndighederne.

skolen drog nytte af de civile dykkes erfaringer fra den praktiske dykning.

I 1936 kom den første lov om dykkererhverv, hvilken gjorde uddannelsen på dykkerskolen obligatorisk for erhvervelse af dykkercertifikat.

2'den verdenskrig 1939-1945 er en periode for sig selv i søværnets dykkerhistorie, som jeg ikke har nogen samlet historie om. Vi ved, at der efter oktober 1943 blev afholdt dykkerskole i Tuborg havn.

Svømmedykkerepoken i søværnet indledtes i 1951, da daværende kaptajnlejtant Georg Løkkegård Smidt-Jensen blev "beordret" til at undersøge og implementere "frømand" til at eftersøge og lokalisere ibundgæde torpedoer ved torpedostation Kongsøre. Hjelmdykning var for besværlig at anvende til den opgave.

Smidt-Jensen løste opgaven fra april til sept 1951 og efter en del genvordigheder – underdrivelse fremmer forståelsen – hvor man drog adskillige erfaringer, kunne man den 15. september 1951 i Berlingske Tidende læse om dette islæt i søværnets dykkerhistorie.

I de dage var dykkerskolen ikke nogen permanent skole. Man etablerede skolen, når der var fornyet behov for at uddanne personel og erhvervsdykkere. Skolen havde også dengang til huse i det gamle materielhus, der i 1824 erstattede to forfaldne materielskure, som lå på den-
ne plads.

I bogen "Flåden, administration, teknik og civile opgaver" finder vi under Søminevæsenets historie lidt om dykkerskolen.

Efter indførelsen af den ny type dykkere "frømand/svømmedykkere" i 1951, udvidedes skolevirksomheden, og i 1960 overgik dykker- og frømandsvirksomheden til Søminevæsenet.

Her forbliver den indtil reorganiseringen og oprettelsen af søværnets specialskoler i 1970, hvor dykkervirksomheden varetoges af Våbenskolen, og frømandskorpset underlagdes ubådseskadren og dermed søværnets operative kommando. I dag varetages dykkeruddannelsen af søværnets specialscoles dykkerkursus.

På et tidspunkt i midten og slutningen af 1950'erne og frem til 1960, hvor dykkerskole og frømandskorps var underlagt søminevæsenet, fandt der en større udvikling sted.

Frømandskorpset blev grundlagt og som en følge heraf, blev materielmængden forøget, og efter 1960 blev den egentlige dykkerskole struktureret, som vi kender den i dag.

Dykningen i søværnet 1957

I 1956-57 blev der skrevet et ret så digert værk, det første af sin art i søværnet vedrørende dykning: "Orientering vedrørende dykning med specielt henblik på svømmedykkere og frømand". Bogen blev skrevet af kaptajnløjtnant William Ric Hansen, den første egentlige chef og grundlæggeren af Frømandskorpset.

Bogens forord gengives her:

"I "Orientering vedrørende dykning specielt med henblik på svømmedykkere og frømand" har det ikke været SDS hensigt at give en fuldstændig redegørelse af konventionelle dykkes, svømmedykkes og frømænds muligheder og anvendelse.

Det er, som det fremgår af titlen, kun en orientering, og netop fordi så mange af de deri nævnte begreber er nye og derfor ikke almenkendte af søværnets officerer, har SDS ønsket herigennem at skabe forståelse af og muligt interesse for dykningen og dens problemer.

SDS har søgt ved orienteringens opbygning at tilrettelægge stoffet således, at også officerer, der ikke tidligere har beskæftiget sig med dykning eller ubådsvåbnet, skulle kunne forstå de senere afsnit vedrørende apparaturet og dets anvendelse.

Med kapitlerne bl.a. om minestrygning og forholdsregler mod frømand har det været hensigten, dels at henlede opmærksomheden på frømænds muligheder, dels at henlede tanken på muligheder for selv at blive udsat for disses angreb.

Ved at dele stoffet op i flere selvstændige kapitler er der givet de officerer, hvis tid ikke tillader en gennemgang af hele orienteringen, mulighed for at finde frem til de afsnit, som eventuelt måtte interessere vedkommende.

Orienteringen har desuden til hensigt at skabe et grundlag, hvorpå søværnets forskellige institutioner og myndigheder skulle kunne vurdere deres behov på det dykkermæssige område."

Med baggrund i tilgængeligt kildemateriale, mener jeg at kunne fastslå,

Fig. 5. Konventionel tungdykker søværnets 2-bolts-hjelm. Udfaset.

at søværnets dykkerskole og dermed dykkeruddannelsen i Danmark for civile og militære egentlig først blev rigtigt etableret i 1957, hvor i øvrigt en ny revideret lov om dykkernæring forventedes vedtaget i folketetinget. Loven fra 1936 havde været under revision ved en kommission, der på det tidspunkt havde arbejdet i tre år og nu havde indsendt en "betænkning angående revision af dykkerlovgivningen". Det væsentligste bl.a. i denne betænkning er indførelsen af begrebet "svømmedykning".

Hvis man skal beskrive dykningens udvikling, kan dette ikke gøres entydigt. Der er adskillige faktorer, der hver for sig og sammen har været medvirkende til denne udvikling. F.eks. forøgede fremkomsten af luftpumpen i 1788 dykketiden. Dykkerdragten og dykkerhelmen sammen med luftpumpen og bedre luftslanger var i 1837 en betydende faktor. Studierne af luftens fysiologiske indvirkning på dykkeren under tryk, og registreringen af de symptomer, der opstod og, som kunne være – og var årsag - til adskillige ulykker og dødsfald, satte gang i forskningen heraf. Sænkekassearbejder ved de store anlægsprojekter i det 19. og 20. Århundrede frembød problemer. Dykke-, dekompressions- og behandlingstabeller blev stadig mere forfinede og mange ukendte årsager til dykkesygdomme blev afsløret og forholdsregler iværksat. Dette er stadig under forskning og udvikling.

Jeg finder derfor, at her ved året 1957 er det relevant at være lidt mere detaljeret set i *historisk* perspektiv, idet den udvikling, der har fundet sted i resten af det 20. århundrede, mest har været på dykkesygdomme og materielområdet, samt på arbejds- og miljø sikkerhed m.m. Rent *dybde*-mæssigt er der ikke sket de store spring i den hjemlige sfære, udover at søværnets dybdekapacitet og tiden på dybden er udvidet til 50+ efter implementeringen af heliox dykkeproceduren ved årtusindskiftet. Dette skal dog sættes i et økonomisk forhold til behov! Thi vore dybder i indre danske farvande dækkes i den overvejende del af atmosfærisk luft. Nedenfor følger således lidt mere detaljeret om det "store spring" i 1957.

Ny dykkerlov

I løbet af foråret 1957 forventedes en ny dykkerlov, idet en kommission gennem tre år havde arbejdet med sagen og indsendte en "betænkning angående revision af dykkerlovgivningen". Det væsentligste i denne betænkning er indførelsen af begrebet svømmedykker, idet det vil blive krævet, at enhver, der erhvervsmæssigt benytter selvforsynende åndeapparater, skal have næringsbrev, hvilket medfører, at vedkommende skal have gennemgået én af handelsministeriets godkendt svømmedykker-skole, ligesom konventionelle dykkere hidtil havde skullet gennemgå en dykkerskole.

Fig. 6. Orlogskutteren LÆSØ fungerede som dykkerskib 1972-2010.

Søværnets dykkerskole. Eneste godkendte dykkerskole

Under hensyntagen til at søværnets dykkerskole (SDS) hidtil – og formentlig også et stykke tid ind i fremtiden – er eneste af handelsministeriet godkendte dykkerskole, bør SDS straks fra den nye dykkerlovs ikrafttræden være i stand til at efterkomme krav fra civil side om svømmedykkeruddannelse. Det kan således nævnes, at der allerede fra f.eks. rederiet Lauritzens side har været stor interesse for sagen, og det må forudses, at også andre rederier vil følge sagen op, hvorfor der formentlig vil blive tale om uddannelse af et ret stort antal personer.

Henset til SDS opgaver, der delvis bliver af *civil* karakter, er det derfor blevet foreslået, at søværnets betegnelser for og uddannelse af dykkere – i den udstrækning dette kan lade sig gøre – følger de krav, der stilles i henhold til den til enhver tid gældende dykkerlov.

Der er således foreslået følgende kategorier dykkere inden for søværnet:

Definition af dykkere

A

Lægtvandsdykker. Uddannet til at foretage følgende arbejder på indtil 12 meters vanddybde ved brug af konventionel dykkerudrustning: Efterøgning, almindeligt forekommende dykkerarbejder med brug af hånd- og luftværktøj, skærebrenner, strålerør til gravning, skibsbundsunder-

søgelse, anbringelse af platform på lækage, natdykning med anvendelse af kunstigt lys, praktisk signalering. *Praktisk og teoretisk kendskab til:* Dykkerteknik, dykkersygdomme, herunder betjening af dekompressionstank, første hjælp til dykkeren i ulykkestilfælde. Endvidere dykkermateriellets konstruktion og virkemåde, samt dets vedligeholdelse og reparation.

B

Dybvandsdykker. Samme teoretiske og praktiske fag som lægtvandsdykkeren. Foretager dykninger over 12 meters vanddybde.

C

Svømmedykker: Uddannet til at foretage dykning med *åndeapparat af åbent system* på indtil 20 meters vanddybde, herunder eftersøgningsarbejder, lettere undervandsarbejder, skibsbundsundersøgelser m.m. Praktisk og teoretisk kendskab til: Dykkerteknik, dykkersygdomme, herunder betjening af dekompressionstank, samt førstehjælp til dykkeren i ulykkestilfælde, frigørelse fra apparat under vandet, samt fri opstigning. Endvidere svømmedykkermateriellets konstruktion og virkemåde, samt dets vedligeholdelse og reparation.

D

Frømand. Foruden svømmedykkeruddannelsen uddannet til at foretage taktiske svømninger på overfladen og under vandet ved brug af *åndeapparat af lukketsystem*. Desuden uddannet i minerydning, sprængningslære, havneforsvar, sabotagehandling, samt kamppatroljetjeneste. Til ovenstående skal bemærkes, at for kategori A, B og C bliver uddannelsen den samme for civil og militært personels vedkommende. Kategori A og B er de samme som hidtil ved SDS uddannede dykkere.

Opgaver: For nævnte kategorier vil opgaverne fordele sig som følger:

A og B: Dykkerarbejder med konventionelt dykkerudstyr som hidtil anvendt i søværnet.

C

- a. Lettere dykkerarbejder.
- b. Assistere havaritjenesten.
- c. Mindre eftersøgningsarbejder
- d. Undersøgelse af skibsbund for evt. anbragte "limpets".
- e. Kontrasabotage. Dvs. være i vandet på post mod formodet undervandsangreb.
- f. Kontrol og eftersyn af havneforsvarsforanstaltninger.
- g. Opmålingsarbejder.

D

- a. Minerydning i havne og på lægtvand, herunder undersøgelse af ukendte minetyper.
- b. Undervandssprængninger.
- c. Deltagelse i havneforsvar.
- d. Sabotage og kontrasabotage.
- e. Større eftersøgningsarbejder.
- f. Opgaver af ren offensiv karakter i forbindelse med landoperationer under angreb eller tilbagetrækning.
- g. Deltagelse i søværnets øvelser.

Uddannelsens varighed

Vedr. uddannelsen skal anføres – uden på nogen måde at gå i detaljer – at en svømmedykker-uddannelse vil blive af ca. 3 ugers varighed, medens en frømandsuddannelse vil blive af ca. 20 ugers varighed.

Som motivering for den store forskel i varigheden af de to uddannelser skal anføres, at medens svømmedykkeren mere er at betragte som en slags dykker i let udstyr, der normalt arbejder med livline og i umiddelbar nærhed af skib eller land, samt fortrinsvis benytter åndeapparat af åbent system, så vil frømænd i allerhøjeste grad være mobile under vandet, og det må til eksempel kræves, at de kan svømme op til 3 km under vandet ved hjælp af åndeapparat af lukket system, hvilket stiller særdeles store krav til såvel fysik som psyke.

På denne baggrund startede Frømandskorpset, som nu har fejret 50 års jubilæum og er blevet væsentligt udbygget i takt med den teknologiske udvikling og kravene til krigsførelse, men pind f under foranstående vedrørende frømandsopgaver (D) er stadig gældende som overskrift! Thi denne "headline" er genial i sin enkelthed og levner mulighed for fortolkningsfrihed.

I øvrigt er det stadig de samme principper, der uddannes efter på dykkerskolen med de nødvendige tilføjelser til uddannelsens indhold på baggrund af den dynamiske "samfundsskabte" udvikling inden for dykketeori, dykkepraktik, dykkemateriel og dykkemedicin.

Som afslutning på sit værk, som fylder 118 stencilerede sider, skrev Ric-Hansen følgende, hvilket jeg gengiver i sin fulde ordlyd:

"Som nævnt i indledningen har foranstående kun været tænkt som en orientering, og SDS erkender, at mange problemer overhovedet ikke er blevet berørt, men når emnet er stort, er det nødvendigt at foretage en

udvælgelse. Det er SDS håb, at orienteringen har besvaret i hvert fald nogle af de spørgsmål, som hidindtil måtte have stået åbne.

Sådanne emner som f.eks. undervandsskæring og –svejsning er et helt studie for sig.

Da søværnet ikke tidligere har uddannet svømmedykkere og frømand, har SDS i den forløbne tid hovedsagelig beskæftiget sig med og sat sine kræfter ind på at skaffe materiel til, samt tilrettelægge denne uddannelse, men af den grund er man dog ikke problemerne vedrørende den konventionelle dykning overhørig, og efterhånden som tiden tillader det – samt når det passer ind i den progressive opbygning af dykkervæsenet – vil alle disse problemer blive taget op og søgt løst på bedste måde.

Af sådanne problemer, kan løseligt og uden prioritering nævnes revidering af ubådsbjergnings-materielbestemmelser vedr. dykkertjenesten i søværnet, tilsynsførende dykkerofficer m.m.

Vedrørende svømmedykkere og frømand er der i første omgang taget sigte på at komme i gang med uddannelsen hurtigst muligt; for svømmedykkeruddannelsens vedkommende for at kunne dække den civile dykkerlovs krav, og for frømandsuddannelsens for at dække et første militært krav og indvinde de begyndererfaringer, som er nødvendige. De økonomiske forhold tillader heller ikke mere på indeværende tidspunkt, men det er SDS ønske snarest at kunne tilfredsstille søværnets behov for svømmedykkere såvel personel- som materielmæssigt.

Senere må det forudses, at der også fra anden side, såsom hjemmeværn, hær og flyvervåben vil blive rejst et evt. krav om uddannelse.”

I 1957 er søværnets dykkerskoles uddannelser således på plads klar til at tilgodese den kommende reviderede lov om dykkernæring og det konkluderes bl.a., at man nu progressivt kan gå i gang med at iværksætte tiltag for at løse de administrative og faglige problemer og opgaver omkring dykning i søværnet, hvor formålet er at uddanne personalet til at dække søværnets behov, som på dette tidspunkt *ikke er opgjort!*

Dykkerlov(e) og uddannelse(r)

Omtalte ”Orientering vedrørende dykning specielt med henblik på svømmedykkere og frømand” indeholdt bl.a. følgende sætning:

”At man progressivt kan gå i gang med at iværksætte tiltag for at løse de administrative og faglige problemer og opgaver omkring dykning i

Fig. 7. Heliox-dykker i dag. Bemærk slanger og kabler til varmtvand, kommunikation og luftblandinger

søværnet, hvor formålet er at uddanne personalet til at dække *søværnets behov*, som på dette tidspunkt ikke er opgjort”.

Året er 1957, den første frømandsuddannelse tilrettelægges og gennemføres, uddannelses-stederne er Kongsøre og Nyholm, svømmedykkeruddannelsen bliver inkluderet i den reviderede dykkerlov fra 1936, der er i udvalgsarbejde og forventes klar i 1958.

Den første ledelse er på plads, uddannelserne skal tilrettelægges, og man etablerer sig i dykkermagasinet, den tidligere undervandsbåds depotbygning fra 1915/16.

Dykkerloven fra 5. marts 1958 var gældende for dykkeruddannelserne af civile og militære dykkere i de næste 21 år, idet den tredje reviderede dykkerlov blev givet på Christiansborg Slot den 23. maj 1979. Et udvalg havde arbejdet siden den 1. november 1972 med følgende opgaveformulering: ”At overveje og til ministeriet (Handelsministeriet) gøre indstilling om de ændringer i dykkerloven og de i tilknytning hertil udfærdigede forskrifter, som må anses for nødvendige under hensyn til den tekniske udvikling på dykkerområdet”.

I årene fra 1958 og indtil 1979 uddannedes erhvervsdykkere og militære dykkere efter 1958-loven med diverse bekendtgørelser, og eleverne fik en grundig indføring i de væsentligste *§er* for at kunne forstå og efterleve dem. En opgave man lagde stor vægt på.

Dykkerskolens uddannelsesmæssige opgave var defineret i nedenstående lov med bekendtgørelser, og efter hvilke man tilrettelagde og gennemførte uddannelserne:

Dykkerlov nr. 50 af 5. marts 1958.

Bekendtgørelse nr. 62 af 21. marts 1958 om lægeundersøgelse af dykkere.

Bekendtgørelse nr. 74 af 26. marts 1958 om tilsyn med visse statsinstitutioners dykkermateriel.

Bekendtgørelse nr. 75 af 26. marts 1958 om dykkerprøver.

Bekendtgørelse nr. 76 om dykkermateriel.

Bekendtgørelse nr. 77 af 26. marts 1958 om betryggelse af dykkere.

Det var vilkårene og lovgrundlaget, så der var nok at tage fat på for det relativt beskedne antal personer med deres erhvervede forudsætninger for at påbegynde struktureringen af dykkerskolen og de dermed beslægtede opgaver.

Hvis man fra det ovenstående skulle trække nogle sentenser ud, der var bestemmende eller retningsgivende for det fortsatte arbejde, kunne det være:

- At gå progressivt i gang
- At løse administrative og faglige opgaver
- At uddanne personellet
- At afdække søværnets behov
- At tilpasse personellets forudsætninger.

Vedrørende personeluddannelse og dettes forudsætninger omfatter det kort sagt, at læreres og instruktørers forudsætninger inden for det uddannelsessteknologiske område løbende optimeres til at møde de udfordringer, der implicit ligger i uddannelseskravene.

Det pædagogiske grundlag, dykkeruddannelserne hvilede på i de første år og indtil midt i 1960'erne, kan karakteriseres som "learning by doing". Pædagogikken i de dage i forsvaret blev udøvet af personer, der var givet en formel autoritet og var fagligt veldokumenterede i deres specialer, og da forsvaret samtidigt var et autoritært system, var det ikke vanskeligt at tilvejebringe lydhørhed i en indlæringsituation. Da militære dykkerelever (oftest) var frivillige og civile elever selv betalte, og alle ønskede at blive dykkere, var de naturligt motiverede.

Hvis de ikke egnede sig til at dykke, viste det sig hurtigt under de første øvelser, og de fragik skolen. Det skal tilføjes, at de selv var med til at komme til den konklusion.

Gennemførelsen af uddannelsen var teori afvekslende med praktik, og de uddannelsessteknologiske hjælpemidler udgjordes af ældre lærebogsmateriale i dykkefysiologi og –fysik, og det dengang begrænsede dykkeudstyr var beskrevet i "Lærebog i svømmedykker-materiel". De amerikanske dykke- dekompressions- og behandlingstabeller var nye og ikke rigtigt indarbejdede endnu. Det var sådan i 1961, at man skulle have *kendskab* til Haldanes tabeller og *kundskab* til de amerikanske.

Instruktørerne var bestemte og kompetente, og indlæring foretoges efter "forklare – vise – øve" princippet. Der var ikke overhead og film, men tavle, kridt og plancher. Indlæringen blev doceret verbalt. Der var lekti-

elæsning og –overhøring, og ved eksamen trak man spørgsmål i teori og materiel, og i praktisk dykning gjorde man det, man fik besked på. Efter eksamen fik man udleveret det pågældende dykkerbevis og fik at vide, at man skulle betragte det som et kørekort. Nu kunne man dykke og overleve under vandet, så nu skulle man ud og tilegne sig erfaring og rutine.

Det var kort fortalt det pædagogiske grundlag, dykkeruddannelserne var baseret på i de første fem-seks år. Jeg skal indskyde, at man ikke kendte til andre indlæringsprincipper i de dage.

Den uddannelsesteknologiske udvikling i forsvaret begyndte så småt i starten af 1960'erne, og i 1964 nedsattes et udvalg ”vedrørende befalingsmandsuddannelserne og arbejdsklimaet i forsvaret”, det såkaldte klimaudvalg. I 1967 nedsattes udvalget ”vedrørende intensivering af mandskabs-uddannelserne”. I 1969 udkom den 1. udgave af ”Ledelse og uddannelse”. I 1998 udkom den 3. udgave.

Forsvarets kursusinstitutioner og diverse kurser for instruktører oprettedes, hvor man lærte at tilrettelægge og gennemføre lektioner, samt lærte at formulere formål og mål for de enkelte lektioner. Lidt psykologi omkring motivation og indlæringsprincipper, samt gruppearbejde blev det også til. Hele denne indlæringsproces førte frem til et *produkt*, som skulle være *adfærdsændrende*. At lære en funktion og beherske den er en adfærdsændring.

Uddannelsesplanlæggere, som skal formulere mål med en specifik uddannelse, hvis produkt skal demonstrere en ændret adfærd hos eleven, anvender nogle af forsvaret opstillede klassifikations-trin (taksonomier), hvor disse trin for områderne:

- Vidensmål og
- Holdningsmål

beskriver, i hvilken grad elevens slutadfærd skal honorere disse trinmål. Dette kompleks er uddybende beskrevet i ”Ledelse og uddannelse”. Grundbog. Forsvarskommandoen 1998.

Alle disse mange begreber inden for det pædagogisk- og uddannelsesteknologiske område er mest beregnet for undervisningsplanlæggere og anvendes af lærere og instruktører ved undervisningens tilrettelæggelse og gennemførelse med formål, delmål og mål. Har eleverne gennemført det pågældende dykkekursus og bestået den afsluttende prøve, kan man foretage en evaluering af kursets indhold og mål på grundlag af det

opnåede produkt. Hvis det viser sig nødvendigt, kan man på dette grundlag justere uddannelsen og evt. mål.

En følge af denne udvikling er også, at eleverne modtager nødvendig og fyldestgørende information om selve kurset inden start, ligesom man løbende ved instruktørernes adfærd og hjælpemidler modtager og opretholder den nødvendige motivation. De audiovisuelle hjælpemidler er i dag optimale, og det mest moderne elektroniske udstyr hjælper til at anskueliggøre processen.

Uddannelsen på dykkerskolen er således blevet udviklet i takt med den samfundsskabte udvikling og foregår nu med midler og i en atmosfære, som de unge kender og er vænnet til i deres hidtidige uddannelsesforløb. Så dette at uddanne personel og tilpasse deres forudsætninger til deres specialfunktion (ombord) har været en progressiv proces siden midten af 60'erne, og forsvaret er i dag blandt de førende på dette område.

Her i 2010, 500 året for vor flådes oprettelse, har dykning i søværnet nået et stade, der må siges at være optimalt. Som tidligere nævnt skrev kaptajn løjtnan Ric-Hansen i 1957 bl.a.:

”..... men af den grund er man dog ikke problemerne vedrørende den konventionelle dykning overhørig, og efterhånden som tiden tillader det – samt når det passer ind i den progressive opbygning af dykkervæsenet – vil alle disse problemer blive taget op og søgt løst på bedste måde”.

Dette må siges at være blevet opfyldt i løbet af de 53 år, der er gået siden søværnets dykkerskole blev etableret som en selvstændig skole.

I dag har man struktureret militær dykning i søværnet, hvilken kan defineres således:

- En dykning uden egentligt militært sigte, men rettet mod en *defineret opgaveløsning*, at sammenligne med f.eks. en erhvervs-mæssig dykning.
- En dykning, hvor formålet er at *detektere* og *uskadeliggøre* sprængfarligt materiale. En decideret opgave for en (sø) militær dykkeruddannet sprængstofekspert.
- En dykning af operativ/taktisk karakter udført af specialuddannet personel,

hvilke karakteriseres ved at være:

- Skibsdykker og/eller dybvandsdykker med konventionelt udstyr.
- Minerydningsdykker med specialudviklet dykkeudstyr.
- Frømand med specialudviklet udstyr.

Alle ovennævnte uddannes i militært regi på søværnets dykkerkursus, hvor den basale dykkeruddannelse gennemføres.

De to andre kategorier *uddannes og trænes* i Kongsøre i *deres specialer*.

I 2010 fremtræder søværnets dykkerskole i en ny skikkelse og har siden 1. april 2005 været et selvstændigt kursus blandt søværnets specialskoles 5 kurser efter i en årrække at have været underlagt våben- og teknikskolen.

Hvad ville være en bedre afslutning på en gennemgang af dykkervirk-somheden i søværnet end at citere direkte fra søværnets dykkerkursus i søværnets specialskoles introduktionsbrochure?

Dykkerkursus

Søværnets Dykkerkursus er siden 1. april 2005 en del af Søværnets Specialskole og har adresse i en flot skolebygning på Holmen med et 6 meter dybt indendørs træningsbassin. 18 erfarne instruktører og hjælpeinstruktører står for uddannelserne.

Søværnets Dykkerskole uddanner militære og civile elever i grundlæggende erhvervsdykning, så som SCUBA-dykkere (Self Contained Underwater Breathing Apparatus), overfladeforsynede dykkere ("slan-gedykkere") og dykkerassistenter. Søværnets dykkerskole underviser yderligere i erhvervsdykkerrelaterede efter- og vedligeholdende uddannelser som undervandsentreprenør-arbejder, undervandssvejsning, undervandssprængning, dykkerrelateret førstehjælp m.v.

Andre opgaver som Søværnets Dykkerkursus løser er støtte til Forsvaret til løsning af særlige dykkeropgaver (dybe og komplicerede dykninger), samt dykkerassistance og dykkerfaglig ekspertise til myndigheder som Politi, Søfartsstyrelsen m.fl.

Erhvervsdykkeruddannelserne ved Søværnets Dykkerskole er alle godkendt af Søfartsstyrelsen. Derudover er Søværnets Dykkerskole medlem af International Diving School Association (IDSA) og underviser efter IDSA krav til erhvervsdykkeruddannelse, som sikrer vores dykkerelever en meget høj faglig standard. Det vil desuden fremover være et krav fra Søfartsstyrelsen, at alle erhvervsdykkeruddannelser herhjemme skal ske i henhold til IDSA standarderne.

Uddannelserne omfatter specifikt:

SCUBA ERHVERVSDYKKER

Uddannelsen giver kompetence til at udøve sikkerhedsmæssig forsvarlig erhvervsdykning indtil 30 meters vanddybde iført SCUBA udrustning svarende til IDSA standard level 1. Dykkeren uddannes til at udføre lettere undervandsarbejde som inspektioner m.m.

OVERFLADEFORSYNET ERHVERVSDYKKER

Uddannelse til overfladeforsynet erhvervsdykker giver kompetence til at udøve sikkerhedsmæssig forsvarlig overfladeforsynet erhvervsdykning indtil 50 meters vanddybde iført slangedykker-udrustning, svarende til IDSA standard level 3. Dykkeren uddannes i dykning fra åben klokke, brug af tungt undervandsværktøj og trykkammerbetjening.

DYKKERASSISTENT

Uddannelsen kvalificerer kursisten til at fungere som dykkerassistent ved erhvervsdykning.

Derudover tilbyder dykkerskolen en række efteruddannelser i AMU regi:

UNDERVANDSSVEJSNING

Denne efteruddannelse forudsætter bestået kursus som overfladeforsynet erhvervsdykker til 50 meter. Desuden kræver Undervandssvejsningskurset, at man stiller med et svendebrev inden for jern og metal eller har gennemgået et 3 ugers AMU svejssekursus (reparationsvejs/lysbue). Dog er det muligt at kvalificere sig ved at aflægge jobkendskabsprøve på SDK.

UNDERVANDSSPRÆNGNING

Efteruddannelsen forudsætter bestået kursus som overfladeforsynet erhvervsdykker til 50 meter, samt bestået kursus i "Sprængteknik(1)". Teori og praktik foregår ved SDK Holmen. Sprængninger foregår på Øresund.

MISSION

Søværnets Dykkerkursus produktion og aktiviteter er afgørende for Søværnets operative opgaveløsning.

VISION

Søværnets Dykkerkursus vil være førende som uddannelses- videns- og kompetencecenter inden for dykning og hyperbar behandling.

SDK er for at kunne honorere ovenstående i gang med at implementere et kvalitetsstyringssystem, der lever op til lovgrundlaget, der er beskrevet i kvalitetshåndbogens forord, samt Søfartsstyrelsens Bekendtgørelse nr. 770.

Våbenskjoldet for dykkerkurset symboliserer uddannelsesaktiviteten, der omfatter dykkeruddannelse af såvel søværnets egne dykkere, som civile erhvervsdykkere. De to bølger i sølv er fællesmærke for Søværnets Specialskole og underlagte kurser.

Afslutning

Flådens dykkehistorie malet med den brede pensel og iflettet nogle mere detaljerede vægtige historiske øjeblikke, hvor en udvikling pludselig steg eksponentielt for så atter at flade ud i et mere naturligt liniært udviklingsforløb må nødvendigvis også indeholde nogle udviklingstrin, der hver for sig og i et mere detaljeret handlingsforløb i en særskilt artikel, vil kunne bibringe en læser en interessant oplevelse. Af sådanne har der været mange enkeltstående, men sammenhængende, tildragelser, der har udfyldt det til enhver tid siddende personels tid.

De foran under definitioner nævnte dykkerkategorier er hver især tilvejebragt på grund af opståede behov, og hvilke pludselig kunne tilgodeses i en grad, der var forenelig med den viden og kunnen, man på daværende tidspunkt beherskede.

Minedykkerkorpset er naturligt opstået og udviklet med baggrund i de mere og mere raffinerede våben, der under havets overflade udgør en endog meget alvorlig trussel mod overfladefartøjer. I medfør af disse våbens specielle indretning og meget sensitive udløsningsmekanismer har det stillet fremstillerne af dykkeudstyr over for store opgaver ved lokalisering og demolering af disse.

Udstyret er teknisk detaljeret, lydløst og umagnetisk i sin udførelse og kan anvendes til tre forskellige blandinger af ilt og kvælstof, der gør det muligt at dykke til tre forskellige dybdeområder, hvor ilt- og kvælstofpartialtrykket tillader en optimal dykke- og dekompressionstid.

Det taktisk operative frømandskorps er i dag en højt specialiseret enhed med moderne materiel og definerede opgaver og indsatsområder diktet af bl.a. den globale sikkerhedspolitiske situation, hvor Danmark som medlem af NATO er et udøvende medlem på lige fod med de andre deltagende alliancepartnere.

Disse to specialenheder har som nævnt deres eget tilhørssted, hvor deres specialuddannelse og træningsvirksomhed finder sted, og hvorfra de af de respektive operative myndigheder uddelegeres til deres operationsområde(r).

De konventionelle dykkes arbejdsopgaver og –kunnen efter deres basale dykkeruddannelse har også i kraft af den teknologiske udvikling sat dem i stand til at gennemføre endog meget store og vanskeligt tilgængelige dykke- og bjergningsopgaver. Betænk blot bjergningen af den russiske ubåd Kursk, der blev bjerget fra 100 m+ dybde. En bjergningsopgave, der aftvang stor respekt for erhvervet.

De teknikker og værktøjer, samt dykkeudstyr, der blev anvendt, vidner om den imponerende udvikling, dette fag har gennemgået siden Svitzers Bjergningsentreprise påbegyndte sin virksomhed i 1833, hvor de hjemtog deres første dykkerudstyr i 1842.

I 1894 holdt premierløjtnant i søværnet Otto Hecksher et foredrag i Søe-Lieutenant-Selskabet med titlen ”Om bjergningsarbejder”. Foredraget er gengivet i sin fulde længde i Tidsskrift for Søvæsen, Ny række, 29de bind 1894. Foredraget giver et meget interessant tidsbillede af den tids teknik og de ofte meget vanskelige forhold, der herskede på bjergningsstederne.

Otto Hecksher blev ansat i Svitzer i 1881 og endte som direktør og generalkonsul. Han var i mange år Svitzer en god mand.

Søværnet har i mange år haft et godt samarbejde med Svitzer og har uddannet alle deres dykkere i nyere tid.

Dykning i søværnet har således gennem hele Flådens historie været under stadig udvikling, og det skal blive interessant at følge, hvorledes søværnets dykkerkursus vil tackle deres mål for MISSION & VISION i årene, der følger.

MEDELELSER FRA SØE-LIEUTENANT-SELSKABET

FORMANDENS ÅRSBERETNING FOR DET 227.FORSAMLINGSÅR

Af Kaptajnløjtnant Christian G. H. Meinertz

Mødeaktivitet

Der har i det 227. forsamlingsår været afholdt i alt otte møder, alle i København. Efterårets møderække var lidt utraditionel, idet der kun blev afholdt et foredrag med kommandør Hans Christian Helseth fra det norske Sjøforsvar vedrørende hans syn på moderne flådeoperationer og herunder også Norges transformation i det perspektiv. Derudover blev der afholdt en debataften den 18. november med stor tilslutning, ca. 40 medlemmer og gæster. Oplægget omhandlede den nye situation søværnet står i som følge af de omtalte ændringer i strukturen med udfasningen af Flex'erne og de nye fregatter. Tidligere flotilleadmiral Niels Borck holdt derefter et skarpt og kritisk indlæg som affødte en del debat, hvilket jo også var formålet.

Sidste møde i efterårets møderække var en jubilæumsmiddag i anledning af søværnets 500 år. På trods af afbud dels fra Selskabets protektor, HKH Kronprinsen, og dels fra repræsentanter fra norske Sjømilitære Samfund" og svenske "Kungl. Örlogsmänna-Sällskapet, blev det en særdeles vellykket aften med næsten 60 medlemmer. Denne aften indstiftede bestyrelsen SLS urlegat, som skal gives til den premierløjtnant eller kaptajnløjtnant, der har gjort noget særligt for Søværnet som samtidig opfylder SLS formålsparagraf " *Ved udveksling af tanker, anskuelser og oplysninger at fremme de kundskaber, som kan gavne dets medlemmer og hermed det danske søværn*".

Forårets møderække afspejlede i overordnede træk de under sidste § 32 møde skitserede tanker for at forsøge at stimulere en øget debat i Selskabet samt på sigt at kunne formulere SLS vision for fremtidens flåde ud fra relevante temaforedrag. Møderækken indledtes af nytiltrådte chef SOK, KA Finn Hansen, som beskrev sine tanker for fremtidens søværn. Andet møde omhandlede det nye mobile MCM-koncept med CH MCM KL Mette Stab-Nielsen som foredragsholder. Tidl. COMSNMG 1, KD Christian Rune, nu CH 2. ESK, beskrev situationen ved Afrikas Horn,

som han havde oplevet den under den et år lange deployering i Aden-bugten om bord på kommandoskibet ved det tredje møde.

Emnerne for de afholdte møder i det 227. forsamlingsår omfattede således:

- **"Moderne flådeoperationer – set i globalt og littoralt perspektiv"**
ved Kommandør Hans Chr. Helseth, det norske Sjøforsvar
- **Søværnet nu og i fremtiden. Debataften med særligt oplæg.**
ved Tidl. Flotilleadmiral Niels Christian Borck
- **Jubilæumsmiddag i anledning af Flådens 500 års jubilæum**
- **"CH SOK tanker om søværnet i fremtiden".**
ved CH SOK Kontreadmiral Finn Hansen
- **"MCM i fremtidens søværn"**
ved Kaptajnløjtnant Mette Stab-Nielsen, Projektgruppen for MCM DNK.
- **"Erfaringer fra tiden som chef for NATO stående flådestyrke gruppe 1 (SNMG1)".**
ved kommandør Christian Rune, tidl. COMSNMG1 nu CH 2. ESK
- **Opsamlingsdebat**

Det gennemsnitlige antal deltagere til møderne har været ca. 30, hvilket betegnes som særdeles tilfredsstillende.

Andre arrangementer

Som altid var Søe-Lieutenant-Selskabet repræsenteret af formanden og sekretæren ved markeringen af årsdagen for Slaget ved Sjællands Odde den 22. marts, denne gang på 203-årsdagen.

Programmet omfattede indledningsvis en gudstjeneste i Odden kirke. Efter gudstjenesten blev der nedlagt kranse på fællesgraven, hvorefter VBK var vært for den traditionsrige frokost bestående af gule ærter.

I forbindelse med højtideligholdelsen af Slaget på Rheden den 2. april, deltog formanden og bestyrelsesmedlem Thomas Norup i kransenedlæggelsen ved mindesmærket på Holmens kirkegård sammen med

sekretæren, repræsentanter fra Marineforeningen, og det officielle søværn, repræsenteret ved chefen for Søværnets Officersskole, KD Christian Nørgaard. Efterfølgende nedlagdes en krans ved Olfert Fischers gravmonument ved den Tysk Reformerte Kirke i Gothersgade i København. Til stede ved den lejlighed var foruden formanden, bestyrelsesmedlemmet og sekretæren repræsentanter for kirke og menighed.

Den 1. juli deltog bestyrelsesmedlem Andreas Thye ved udnævnelsen af kaptajnløjtnanter ved SOS. Søe-Lieutenant-Selskabets H.C. Sneedorffpris, der efter indstilling fra bedømmelsesudvalget, gives til en af de bedst bedømte hovedopgaver på VUT I/L gik i år til KL Ulrik Borhaug, som belønnedes med kr. 2.000.

Ligeledes den 1. juli foretog Andreas Thye og sekretæren kransenedlæggelsen foran Niels Juel statuen.

Den 6. juli afholdtes det traditionelle introduktionsarrangement i Søofficers-Foreningens (SOF) lokaler for afgangsklassen ved SOS. I lighed med tidligere år gennemførtes mødet i fællesskab med SOF. Arrangementet afstedkom 11 indmeldelser i Søe-Lieutenant-Selskabet, ikke så mange som de foregående år, men dog relativt mange i forhold til holdets størrelse.

Den 7. juli deltog også denne gang Andreas Thye ved udnævnelsen af afgangsklasserne fra SOS. Ved denne lejlighed uddeltes Søe-Lieutenant-Selskabets Hæderslegat. Modtageren af legatet var PL Tor Jalk Jensen, som belønnedes med to års gratis medlemskab af selskabet samt "en ekstra dagsration rom".

Driften af selskabet

Søværnets 500 års jubilæum sidste år var en stor begivenhed, som naturligvis også måtte fejres i Selskabets rammer. Som omtalt afholdt bestyrelsen med støtte fra Komiteen bag flådens 500 års jubilæum jubilæumsmiddagen den 1. december. Jeg vil her endnu en gang gerne have lov at takke komiteen for støtten, uden hvilken middagen ikke ville have været mulig at afholde.

Selskabet modtager stadigvæk portostøtte, en støtte som selskabet modtager fra staten efter årlig ansøgning. I det forgangne år har Selskabet således modtaget kr. 14.919,- i støtte. Beløbet er således igen i år mindre end sædvanligt, forårsaget af at femte nummer blev forsinket. Der foreligger endnu ikke tilsagn om støtte for det kommende år, men besty-

relsen er dog af den opfattelse, at der vil blive ydet støtte med et beløb af tilsvarende størrelse næste år.

I de kommende år er der flere usikkerhedsmomenter, som kan få stor betydning for Selskabets situation, ikke mindst økonomisk.

I sidste uge kom det i forbindelse med fremlæggelse af det nye regeringsgrundlag frem, at Farvandsvæsenet nedlægges. Hvad dette kommer til at betyde konkret, har vi ikke overblik over endnu, men ifølge formanden for Søofficersforeningen, Christian Nielsen, som har været i kontakt med vicedirektør i Farvandsvæsenet, Francis Zachariae, er der ikke endnu er truffet beslutning vedr. bygningens ejerforhold. I det SLS jo lejer sig ind hos SOF, er det i første omgang SOF, som har kontakten til Farvandsvæsenet. Bestyrelsen følger naturligvis situationen nøje, men én meget sandsynlig konsekvens kunne være, at huslejen stiger. Derudover er antallet af annoncører til Tidsskrift for Søværnen desværre faldet, hvilket jo desværre også har indvirkning på Selskabets økonomi. Mere om Tidsskrift for Søværnen senere.

Ydermere har der de senere år været øgede udgifter til vores foredragsaftener. Baggrunden er dels, at der har været et stigende deltagerantal, hvilket naturligvis er overordentlig glædeligt, og dels har omkostningerne til bespisning, drikkevarer og lån af faciliteter været stigende. Derudover har SOF haft besøg af SKAT, og udkommet af dette besøg betyder, SOF i fremtiden er nødsaget til at indkræve højere pris for visse typer af arrangementer, afhængigt af graden af egenbetaling. Såfremt SOF anses at give en form for tilskud til arrangementer, så skal der svares moms af dette tilskud. Det kan betyde, at SOF i fremtiden er nødsaget til at hæve prisen for SLS arrangementer.

Ovennævnte betyder, at bestyrelsen i det kommende år har fastsat en kostpris på 125 kr. i forhold til den reducerede kostpris 100 kr. Bestyrelsen har igennem flere år haft fastsat denne reducerede kostpris i et forsøg på at tiltrække flere medlemmer til vores foredragsaftener. Med øgede udgifter ser bestyrelsen sig dog nødsaget til at forhøje prisen.

Tidsskriftet bestyres som hidtil af overarkivar Hans Christian Bjerg. Bestyrelsen og redaktionen gør sit yderste for at udgive et tidsskrift, der beskriver aktuelle og interessante maritime emner, men samtidigt bibringer læseren historisk og teoretisk viden. Jeg er dog sikker på, at vi alle, bestyrelsen og medlemmerne, godt kunne gøre mere, for til stadighed at sikre et varieret indhold. Derfor opfordres medlemmerne endnu en gang til at indsende artikler til redaktionen, og evt. til at opfordre andre til at

indsende artikler. Det vil i den forbindelse være interessant om medlemmer tjenestegørende i udlandet kunne bidrage med stof til tidsskriftet.

I det forgangne år udsendtes fortsættelsen af Raben-rullen (Søofficers-rullen fra 1720) fra 1978 og frem, som KD Henrik Muusfeldt har udfærdiget som Søe-Lieutenant-Selskabets bidrag til Søværnets 500 års jubilæum. Det har været et stort arbejde, og på trods af enkelte fejl, som korrigeres i de efterfølgende numre, er det bestyrelsens oplevelse, at rullens udsendelse værdsættes meget hos de fleste medlemmer. Bestyrelsens ser udgivelsen af denne historiske rulle som en meget væsentlig del af traditionsplejen i søværnet. Selskabet vil i den sammenhæng endnu gerne takke KD Muusfeldt for det store og meget væsentlige arbejde, der er blevet udført. Der har også været kritik af bestyrelsens beslutning om at udgive rullen, senest i form af det KA Kristen Winthers udmærkede indlæg i sidste nummer af Tidsskrift for Søværnet. Den kritik vil jeg selvfølgelig gerne forsøge at svare på, i det omfang det er muligt, men det er vigtigt for mig, og for resten af bestyrelsen at understrege, at det ikke har været hensigten at skabe, eller for den sags skyld at videreføre et A- og et B-hold af officerer. KD Henrik Muusfeldt så sig ikke i stand til også at inkorporere alle de officerer, som pga. de mange skiftende personelordninger, ikke fremgår af rullen. Det er et større, men ikke desto mindre meget væsentligt arbejde, som bestyrelsen meget gerne vil opfordre til fortsat udføres. Bestyrelsen og redaktøren vil meget gerne stille Tidsskrift for Søværnet til rådighed, såfremt et medlem måtte påtage sig en sådan opgave.

Dette bringer mig hen til fortsættelsen af bogen "Danske Søofficerer", som er en måske endnu vigtigere del af traditionsplejen i søværnet, og som er et særdeles brugbart og relevant værktøj til brug for alle danske søofficerer og historikere m. fl. Bestyrelsen har i flere år haft punktet på dagsordenen til bestyrelsesmøder, men foranlediget af dels færdiggørelsen af Raben-rulle og dels af, at det næste år er 30 år siden redaktionen på bogen sluttede, har bestyrelsen besluttet i indeværende forsamlingsår at igangsætte projektet. Redaktøren, Hans Christian Bjerg, har indvilget i at lave en overordnet projektbeskrivelse. Der skal naturligvis søges om fondsstøtte, idet det er et meget omfangsrigt og bekosteligt projekt, og dette vil bestyrelsen i det omfang det er muligt sørge for. Det er bestyrelsens klare ønske og holdning, at fortsættelsen kommer til at inkludere alle søofficerer.

Webmaster - og annoncekoordinator-funktionen er fortsat indlagt under sekretærens arbejdsområde. Der er lavet et nyt layout, men grundlæggende er der ikke ændret ret meget ved hjemmesiden. Jeg kan bare sige, at det vil være et fokuspunkt fremover at få lavet en hjemmeside,

som er spændende, tidssvarende og relevant. Det har i bestyrelsen også været diskuteret, hvorvidt SLS bør have sin egen Facebook-side, og det er et punkt, som vil blive behandlet af bestyrelsen. På en sådan side, ville man i højere grad kunne målrette informationer og måske fange flere interesserede.

Selskabets økonomi

Regnskabet for det 227. forsamlingsår giver i år desværre Selskabet et underskud på driften. Hovedårsagen til underskuddet skal findes dels i forbindelse med afholdelsen af tidligere omtalte jubilæumsarrangement (på trods af tilskuddet fra Komiteen), dels på grund af faldende annonceindtægter og dels på grund af en øget udgift til porto. Sidstnævnte må ikke forveksles med portoen til udsendelse af Tidsskrift for Søværnen, men er derimod porto til breve udsendt til medlemmerne, enten til giroopkrævninger eller til udsendelse af møderækken. Desuden har indtægter fra girokontingenter i år ikke været så høje, hvilket skyldes, at bestyrelsen sidste år i regnskabet forudsatte, at alle restancer kunne inddrives. Det har vist sig ikke helt at holde, og derfor nedskrives indtægter fra girokontingenter til et lavere niveau. Bestyrelsen skal endnu engang henstille til, at kontingentet betales rettidigt. Restanter vil få fremsendt endnu en giroopkrævning, og efterfølgende udmeldt, såfremt der ikke betales.

Bestyrelsen valgte at lade renteafkastet fra de fonde Selskabet råder over dække udgifterne til Søværnets jubilæum. Udgiften til trykning og fremsendelse af Tidsskrift for Søværnen vejer stadigvæk tungt i driftsregnskabet, med en samlet udgift på godt kr. 210.000,-.

Bestyrelsen har endnu en gang besluttet kun at udsende fem numre af Tidsskrift for Søværnen i 2011, og dette giver som sidste år en mindreudgift på godt 40.000 kr. Såfremt der fremover igen viser sig økonomi til at udgive seks eksemplarer af Tidsskrift for Søværnet, vil bestyrelsen meddele dette på næste § 32 møde.

Selskabet kommer således samlet ud af forsamlingsåret med et underskud på kr. 15.456,62, hvilket ikke kan siges at være helt tilfredsstillende. Dog skal det endnu engang fremføres, at dette underskud primært opstår på grund af aktivitet i Selskabet, herunder dels i forbindelse med flere medlemmer til foredragene og dels i forbindelse med jubilæumsmiddagen. I den sammenhæng synes et underskud på godt 15.000 kr., i hvert fald i bestyrelsens øjne, ikke stort, idet bestyrelsen er af den opfattelse, at det er aktiviteterne, der bærer Selskabet.

Den årlige renteindtægt på fondsbeholdninger udgør i år kr. 14.423,-. Hovedstolen på selskabets fonde er ved udgangen af det 227. forsamlingsår uændret kr. 624.600,-. Selskabets likviditet er således ikke truet på kort sigt, men dette afhænger som omtalt i høj grad af, hvad fremtiden bringer for Selskabet. Selvom bestyrelsen ikke har til hensigt at genere et stort overskud, agter man naturligvis at fortsætte bestræbelserne på at øge hovedstolen på selskabets fonde for på lang sigt at opnå økonomisk uafhængighed.

Dette bringer mig til punktet vedrørende fastsættelse af kontingentet. Jeg vil som formand og på vegne af bestyrelsen gerne indstille til, at kontingentet i det kommende forsamlingsår ændres til 70 kr. pr måned, en stigning på 10 kr. i forhold til de sidste mange, mange år. Stigningen er en konsekvens af de stigende udgifter og samtidig en erkendelse af, at Selskabet med de nævnte usikkerhedsmomenter, herunder usikkerhed om portostøtten, ikke er økonomisk velfunderet. Medlemmer, der har betalt kontingent i selskabet i 40 år, vil, såfremt forslaget nyder fremme, i lighed med foregående forsamlingsår blive opkrævet et særligt reduceret kontingent, svarende til halvt kontingent, fremover således 35 kr. måned.

Er der opbakning til fremsatte forslag? (Forslaget vedtoges, idet der var opbakning fra samtlige af de tilstedeværende medlemmer. Stigningen vil ske fra starten af det nye kalenderår).

Af- og tilgang af medlemmer

I det forgangne år er flg. medlemmer afgang ved døden:

KK Leif Rørvig

VA Adam Helms

KA Mogens M. Telling

KD H. E. Hansen

KA K. E. Borck

I indeværende forsamlingsår er KD Jens E. Birch desværre død i sidste uge.

Æret været deres minde.

Tre medlemmer har meldt sig ud og 11 har meldt sig ind.

Således er antallet af medlemmer 575 pr. 30. september 2011.

Bestyrelsens sammensætning

Bestyrelsen er i det forgangne forsamlingsår blevet styrket med en ny

suppleant, nemlig PL Christian Erntgaard, chef for patruljefartøj NAJA-DENs b-besætning. Således vil bestyrelsen efter § 32 mødet bestå af:

Formand: Kaptajnløjtnant Christian Greulich Højgod Meinertz
Næstformand: Kaptajnløjtnant Jens Peter Holst Andersen
Regnskabsfører: Premierløjtnant Johannes Kidmose
Suppleant: Kaptajnløjtnant Andreas Thye
Suppleant: Premierløjtnant Thomas Holm Norup
Suppleant: Premierløjtnant Christian Erntgaard

De forskellige udvalg tilknyttet selskabet vil i det 228. forsamlingsår bestå af:

Det stående udvalg:

AM T. S. Jørgensen
KA L. Kragelund

Voldgiftsrådet:

SLS siddende formand
KD L. R. Christophersen
KD J. C. Hansen

Revisorer:

KK S. Kastberg
OK P. Christensen
KD H. Muusfeldt (suppleant)

Redaktionsudvalg:

FA T. Ø. Jørgensen
KK G. Lang
KD T. Mikkelsen

Bedømmelsesudvalget:

KA K. B. Jensen
KD B. Fabricius
KD O. B. Andersen

Møderne i det kommende forsamlingsår

Møderne i det kommende forsamlingsår vil i overordnede træk afspejle de under sidste § 32 møde skitserede tanker for at forsøge at stimulere en øget debat i Selskabet samt at kunne formulere "SLS vision" for eller kunne give SLS idé til fremtidens flåde ud fra relevante temaforedrag. Hensigten er at afholde en opsamlingsdebat under næstsidsste møde i for-

samlingsåret samt til det afsluttende møde at invitere de nye forsvarspolitiske ordførere til en paneldebat, hvor SLS tanker fremføres og hvor disse ordførere har mulighed for at kunne præsentere deres holdninger op til midtvejsevalueringen på det nye forsvarsforlig.

Møderækken for efteråret 2011 ser derfor således ud:

"Arktis" v. kontreadmiral Henrik Kudsk chef for Grønlands Kommando.

"Arktis, når isen smelter" ved journalist og forfatter Martin Brevum

"Pirateri" v. Lars Bangert Struwe, Ph.D. Center for Militære Studier, Københavns Universitet

"Maritim kapacitetsopbygning ved Afrikas Horn". v KK Felix Ebbestad, CH for SOK's maritime kapacitetsopbygningscenter

Jeg vil afslutningsvis takke alle, som i det 227. forsamlingsår har støttet selskabet gennem indlevende foredrag og oplysende artikler i Tidsskriftet. En særlig tak rettes til Selskabets udvalgsmedlemmer for arbejdet i året der gik, ikke mindst bedømmelsesudvalget for det veludførte arbejde i f.m. bedømmelsen af hovedopgaver forud for uddeling af H.C. Snerdorff-prisen på Søværnets Officersskole.

Dette afslutter formandens årsberetning for det 227. forsamlingsår.

Efterfølgende vil jeg meget gerne have lov til at vise jer en film om Søværnets 500 års jubilæum, som SLS har fået tilsendt af KA N. Mejdal på vegne af Komiteen.

Christian G. H. Meinertz

RETTELSE NR. 4 TIL SØOFFICERSRULLE 1910-2010

Jeg har igen med glæde modtaget forslag til ændringer og tilføjelser til Søofficersrulle 1910-2010. Det tyder på, at der har været behov for udgivelsen af denne rulle. For at bevare værdien er det meget vigtigt, at ændringer og tilføjelser bliver udgivet, og jeg skal derfor igen opfordre tidsskriftets læsere til at være behjælpelig hermed.

Siden rettelse nr. 3 blev afleveret til redaktøren har jeg modtaget flg. oplysninger:

Nr. 1679 Telling, Mogens Michael. Anfør * udfor dødsdato (nekrolog er bragt i T.f.S. nr. 2011-3)

Nr. 1717 Alsing, Finn Adler, er beklageligvis opført som død. Slet dato

Nr. 1746 Clausen, Mogens Stender. Afgået ved døden 111105

Nr. 1771 Kilt, Johan Martin. Afgået ved døden 111030

Nr. 2133 Bergqvist, Gorm. Udnævnt til kommandør 110701

Nr. 2284 Jensen, Lars Jørgen. Udnævnt til kommandørkaptajn 111001

Nr. 2286 Juhl, Kim Møller Nielsen. Udnævnt til kommandørkaptajn 110901

Nr. 2361 Andersen, Claus Lundholm. Udnævnt til kommandørkaptajn 111101.

Fra en af rullens læsere har jeg modtaget forslag om, at Søofficersrulle 1910-2010 lægges ud på Søe-Lieutenant-Selskabets hjemmeside. Vedkommende nævner, at rullen er en "unik opstilling af alle søofficerer siden Niels Juel og Peter Raben, og den kunne være interessant for historisk interesserede - også udenfor søværnets rækker". Jeg har støttet forslaget og videresendt det til Selskabets bestyrelse og til redaktøren med bemærkning om, at jeg intet har at indvende mod, at "Raben-rullen" derved bliver gjort tilgængelig for en større kreds. Jeg gør dog opmærksom på, at Selskabets web-master i givet fald må påtage sig opgaven at omsætte mine korrektioner i Tidsskrift for Søværnen til rullen på Selskabets hjemmeside.

Til orientering for tidsskriftets læsere kan jeg oplyse, at jeg er vidende om, at der er overvejelser om at udarbejde en rulle over maskinofficerer i søværnet. Rullen er foreslået benævnt "Tuxen-rullen", opkaldt efter Maskinkorpsets første chef, daværende premierløjtnant N.E. Tuxen.

Afslutningsvis må jeg igen bede tidsskriftets læsere om at bidrage med ajourføring af Søofficersrulle 1910-2010. Bidrag sendes enten til min postadresse: Spættevej 12, 2970 Hørsholm eller min e-mail adresse: h.muusfeldt@mail.dk.

På forhånd tak
Henrik Muusfeldt
(1926)

MODTAGERNE AF GERNERS MEDALJE OG H.M. DRONNINGENS ÆRESSABEL PÅ SØVÆRNETS OFFICERSSKOLE EFTER 1966

En rettelse

På listen over modtagere af Gerners Medalje i Tidsskrift for Søværnen 2011/3 havde der desværre indsneget sig en fejl, som redaktionen beklager.

Modtageren af Gerners Medalje i 2001 skal anføres som B.B. Gadegaard.

Der er tale om kaptajnløjtnant Brian Bøgedal Gadegaard (2586).

HCB

**KENDSKAB TIL MARINENS HISTORIE
ER ET VÆSENTLIGT MIDDEL
TIL AT TILVEJEBRINGE DEN INTERESSE
FOR STANDEN,
DER ER SÅ NØDVENDIG FOR ETATENS
OFFICERER,
OG SOM MAN, SÅ VIDT MULIG,
MÅ ØNSKE AT SE UDBREDT IBLANDT
HELE NATIONEN**

Tidsskrift for Søværnen 1856